

SAMMANFATTNING.....	3
FÖRVALTNINGSCHEFENS KOMMENTAR	4
NORRMALMS VÄRDEGRUND	5
BRUKARINFLYTANDE	5
SYNPUNKTS- OCH KLAGOMÅLSHANTERING.....	6
UTREDNINGAR OCH DOMAR.....	6
NÄMNDENS ARBETE UNDER ÅRET.....	7
FÖRBÄTTRA VÄLFÄRDEN OCH DE KOMMUNALA VERKSAMHETERNA	9
Ge alla barn och unga en bra start i livet	9
Uppfyllelse av generella åtaganden	9
Barngruppernas storlek och faktisk minskning.....	10
Uppfyllelse av barnomsorgsgarantin	10
Ökad måloppfyllelse - lägesbeskrivning av åtgärdsprogram för elever som riskerar att inte uppnå målen.....	10
Mötesplatser och kulturaktiviteter för ungdomar	11
Sommarkoloniverksamhet.....	11
Ökad livskvalitet för äldre	12
Uppfyllelse av generella åtaganden	12
Anhörigstöd.....	12
Förbättring för funktionshindrade	13
Uppfyllelse av generella åtaganden	13
Handikapplan.....	13
De mest utsatta	13
Uppfyllelse av generella åtaganden	13
Genomförda insatser för hemlösa, missbrukare och psykiskt funktionshindrade	13
Stöd till anhöriga till funktionshindrade	14
Rörliga team	14
Medarbetarna	15
Uppfyllelse av generella åtaganden	15
Sjukfrånvaroutvecklingen	15
Strategisk kompetensförsörjning för att rekrytera, behålla och avveckla kompetens av betydelse för verksamheten.....	16
Mottagandet av studerande och praktikanter	16
Insatser för att öka utbildningsgraden inom äldreomsorgen	16
Medarbetarnas delaktighet och inflytande	17
Insatser för att lösa personalöverskott.....	17
Individuella kompetensutvecklingsplaner.....	17
Projekt, utbildningar eller andra insatser, finansierade av Kompetensfonden som nämnden driver eller deltar i.....	18
BYGGA BOSTÄDER OCH UTVECKLA STOCKHOLM	19
Uppfyllelse av generella åtaganden	19
Bostäder alla kan efterfråga	19
Ett hållbart trafiksystem	19
Cykel som fortskaffningsmedel och ökad säkerhet för stadens cyklister	19
Ren, välskött, framkomlig och trygg stad	19
Utveckling av andelen miljöbilar och miljöbränsle (biogas, E85)	20

GÖR STOCKHOLM TILL EN EKOLOGISKT HÅLLBAR STORSTAD.....	21
Uppfyllelse av generella åtaganden	21
Miljöarbetet	21
Agenda 21-arbetet	21
BRYTA SEGREGATIONEN OCH FÖRDJUPA DEMOKRATIN	23
Uppfyllelse av åtaganden	23
Ökad integration.....	23
Minskat behov av ekonomiskt bistånd	24
Medborgarnas delaktighet.....	24
Det lokala kultur- och föreningslivet	25
Konsumentvägledning.....	25
TA ANSVAR FÖR EKONOMIN.....	26
Uppfyllelse av generella åtaganden	26
Ekonomiskt utfall	26
BARN OCH UNGDOM	27
Ekonomiskt utfall	28
VUXNA.....	29
Missbrukarvård.....	29
Socialpsykiatri	30
Ekonomiskt bistånd och arbetsmarknadsåtgärder	31
Omsorg om funktionshindrade, vuxna.....	31
Ekonomiskt utfall	31
ÄLDREOMSORG.....	32
Ekonomiskt utfall	33
STADSMILJÖ	35
Ekonomiskt utfall	35
LEDNING OCH ADMINISTRATIVT STÖD	36
Ekonomiskt utfall	36
Budgetutfall jämfört med prognostiserat utfall i tertialrapporter	37
Omslutningsförändringar	37
Effekt och analys av beslutade åtgärder	37
Kostnads- och intäktsutveckling	38
Balansräkning	39
Upphandling	39
Avveckling/omstrukturering av lokaler	39
Stimulansbidrag för utbyggnad av särskilda boendeformer och förskolelokaler samt ombudgeteringar	40
Resultatenheter	40
Uppföljning av internkontrollplanen	41
Kommunfullmäktiges uppdrag	41

Sammanfattning

Stadsdelsnämnden har under året anpassat organisation och verksamhet till ändrade behov och efterfrågan. Nämndens generella åtaganden har i huvudsak uppfyllts. Åtagandet att minska barngruppernas storlek och åtagandena för stadsdelens äldreomsorg bedöms delvis vara uppfyllda.

Förbättra välfärden och de kommunala verksamheterna

Arbetet med att minska barngruppernas storlek i förskolan har fortsatt och sex nya avdelningar öppnades under året. Under första kvartalet kunde inte alla barn erhålla plats inom ramen för barnomsorgsgarantin utan några fick vänta 1-2 månader. Till hösten kunde alla barn erbjudas placering.

Eleverna i Norrmalms skolor visar mycket goda resultat. I stort sett alla elever når målen i skolår 9 och är behöriga att söka gymnasieskolans nationella program.

Under året omvandlades servicehusen Dalagatan och Riddarsporren hus B till seniorboende. Trots det finns det 40 tomma servicelägenheter. Befolkningsutvecklingen med minskat antal äldre medför att behovet av boendeplatser minskat. Antalet personer med hemtjänst har ökat.

Den uppsökande verksamheten till hemlösa har utökats. Alla brukare som saknar ”tak över huvudet” och som vänt sig till stadsdelsförvaltningen har fått nattlogi.

Sjukfrånvaron har minskat något. Satsningen på att sätta in tidiga rehabiliteringsinsatser har bidragit till minskad korttidsfrånvaro. Vid årsskiftet var 29 medarbetare nettoövertaliga men bruttoövertaligheten uppgick till 70 medarbetare. Under hösten infördes externt anställningsstopp samtidigt som matchning av lediga tjänster och övertaliga gjorts.

Bygga bostäder och utveckla Stockholm

Stadsdelsnämnden gör stora insatser för att hålla stadsdelen ren, framkomlig och attraktiv för boende, näringsliv och besökande. Täta kontroller sker vid snö- och halkinsatser och i city har extra renhållningsinsatser gjorts. Förvaltningen har arbetat för att alla uteserveringar ska följa stadens riktlinjer i syfte att underlätta framkomligheten på stadens trottoarer och torg.

Gör Stockholm till en ekologiskt hållbar storstad

Förvaltningen har utifrån Stockholms miljöprogram formulerat ett lokalt miljöprogram med mål och delmål. Av enheternas uppföljningar framgår att de flesta arbetat med att minska elanvändningen, öka andelen ekologiska livsmedel och välja miljömärkta varor. Agenda 21-arbetet har bedrivits främst inom områdena resor och transporter, närmiljö och fastighetsnära källsortering.

Bryta segregation och fördjupa demokratin

Under året har stadsdelsförvaltningen samarbetat med Arbetsförmedlingen rehab och Försäkringskassan vilket resulterat i bättre utredningar och insatser till brukare som behöver samordnade insatser för att bli självförsörjande. Under året har 37 medborgarförslag inkommit och de flesta har rört stadsmiljöfrågor. I en brukarundersökning för stadens konsumentverksamhet fick Norrmalms konsumentvägledning resultatet 4,62 på en femgradig skala.

Ta ansvar för ekonomin

Stadsdelsnämnden redovisar ett överskott om 2,9 mnkr före resultatdispositioner och 2,8 mnkr efter resultatdispositioner. Större underskott redovisas inom omsorg om funktionshindrade och ekonomiskt bistånd. Dessa täcks av överskott inom övriga verksamhetsområden och särskilt inom äldreomsorgen. År 2003 redovisade nämnden ett mindre överskott om 1,9 mnkr före och 0,7 mnkr efter resultatdispositioner.

Förvaltningschefens kommentar

Förbättra välfärden och de kommunala verksamheterna

Inom stadsdelen förändras befolkningens sammansättning.

Förskolan byggdes ut kraftigt men svårigheten att finna bra lokaler innebar att barnomsorgsgarantin inte kunde hållas under första kvartalet. Barngrupperna har ändå minskat under året. Grundskolorna har anpassat sin organisation till ett minskat elevantal och fritidshem har flyttat till skollokaler. Fler barn deltog i stadsdelens särskilda undervisningsgrupper med goda resultat. Kvalitetsredovisningen visar på fortsatt hög kvalitet inom stadsdelens förskola och grundskola.

Inom individ- och familjeomsorgen förstärktes insatserna för hemlösa och missbrukare. Ett rörligt team inom socialpsykiatrin har arbetat uppsökande och rehabiliterande med nya grupper av psykiskt funktionshindrade. Omstruktureringen av äldreomsorgen fortsatte. Två servicehus blev seniorboende, men ytterligare servicelägenheter stod tomma. Samarbetet med FB Servicehus AB inleddes för att modernisera och anpassa stadsdelens äldreboenden till de ändrade behoven av vård och boende. Hemtjänsten byggdes ut och anhöriga fick mer stöd.

Bygga bostäder och utveckla Stockholm

Bostäder planerades på Sabbatsbergsområdet, vid Tegnérslunden och i city. Programarbetet för Norra Stationsområdet påbörjades liksom projekteringen för Citybanan. Stora insatser gjordes för att hålla stadsdelen ren och framkomlig. En omfattande renovering av Vasaparken inleddes.

Gör Stockholm till en ekologiskt hållbar storstad

Agenda 21-arbetet inriktades på resor och transporter, närmiljö och fastighetsnära källsortering. Två bilpooler startade och sex företag kvalificerade sig för miljödiplom. Det interna miljöarbetet i våra verksamheter har följt stadsdelsnämndens lokala miljöprogram och redovisas i en miljöberättelse.

Bryta segregationen och fördjupa demokratin

En samverkansöverenskommelse ingicks med arbetsförmedlingen, försäkringskassan och landstinget om insatser för rehabilitering och ökad sysselsättning. Ett gemensamt nätverk bildades för att hjälpa brukare som behöver samordnade insatser för att bli självförsörjande.

Ta ansvar för budgeten

Stadsdelsnämnden redovisar en budget i balans. Underskott inom omsorg om funktionshindrade och ekonomiskt bistånd täcks av överskott inom andra verksamhetsområden. Stadsdelsnämndens beslut om omstruktureringar fick genomslag under året och resultatet stabiliserades med minskade kostnader för lokaler och personal.

Norrmalms värdegrund

I verksamhetsplanen för 2004 fastställdes Norrmalms värdegrund utifrån Alla människors lika värde, Brukaren i centrum och Utveckling genom delaktighet och ansvar. Alla enheter har i sina lokala verksamhetsplaner presenterat sin värdegrund och i verksamhetsberättelser beskrivit hur den integreras i den dagliga verksamheten.

Brukarinflytande

Under verksamhetsåret har arbetet med att stärka brukarinflytandet intensifierats. Enheterna inom nämndens olika verksamhetsområden har flera sätt och mötesplatser för att föra dialog med brukarna och skapa möjligheter till ett aktivt inflytande.

Förskolorna arbetar aktivt med barninflytande. Detta sker främst genom att lyssna till och observera barnen och genom barnintervjuer. Barnens tankar och intressen ligger sedan till grund för t.ex. de olika projektarbeten som genomförs.

Eleverna har möjlighet till inflytande främst genom utvecklingssamtal, klass-, elev- och matråd samt olika brukarenkäter. Enligt skolornas egna utvärderingar fungerar klass- och elevråd tillfredsställande. Som ett ytterligare led i demokratiarbetet har förtroendevalda från stadsdelsnämnden besökt klasserna i skolor 9 för att diskutera elevernas möjligheter till inflytande i t.ex. ungdomsfrågor. Detta har resulterat i att flera elever har lämnat medborgarförslag inom olika områden. Skolorna har länge arbetat med att hitta former för elevernas inflytande över den egna läro- och arbetssituationen. Inspektörsrapporterna visar dock att detta är ett område som behöver utvecklas.

Föräldrainflytande sker vid utvecklingssamtalen, i den dagliga kontakten med föräldrarna, genom föräldra- och förvaltningsråd, vecko- och månadsbrev, brukarenkäter och förvaltningens synpunkts- och klagomålshantering. Enligt enheternas brukarundersökningar fungerar föräldrainflytandet tillfredsställande även om några enheter behöver utveckla formerna för bl.a. föräldraråden.

Inom vård- och omsorgsverksamheterna, där brukarna har möjlighet att påverka utformningen av den vård, omsorg och stöd som stadsdelsförvaltningen erbjuder, säkerställs inflytandet genom dokumenterade arbetsplaner, vårdplaner, individuella planer och handlingsplaner. I vissa fall används speciell intervjuteknik som noga visar brukarens behov och egna önskemål för att säkerställa individens inflytande. Enheterna inom vård- och omsorgsavdelningen har under året arbetat systematiskt med uppföljningar och utvärderingar. Alla verksamheter har utfört egna brukarundersökningar. Detta har framförallt skett genom enkäter, intervjuer, fokusgrupper och olika råd för att ge brukarna möjlighet att lämna sina synpunkter och förslag. Uppföljningarna och utvärderingarna visar att merparten av brukarna är nöjda. Brukarna är överlag nöjda med handläggning, personalens kompetens och kunskap, information, tillgänglighet och bemötande. För vissa verksamheter finns förbättringsområden avseende individuellt inflytande, tydliggörande av kontaktmannaskap, användning av personallegitimation och/eller namnskyltar.

Synpunkts- och klagomålshantering

I februari 2004 reviderades förvaltningens rutiner för hantering av synpunkter och klagomål. Syftet var att förenkla registreringen och underlätta hanteringen av den samlade informationen inför enheternas och förvaltningens fortsatta utvecklingsarbete.

Inom barn- och ungdomsverksamheterna har klagomålen rört t.ex. vistelsemiljö, inflytande och bemötande. Enheterna har åtgärdat de klagomål de har ansett varit möjliga att åtgärda. Enheterna har också fått många synpunkter av positiv art.

De synpunkter och klagomål som inkommit inom vård- och omsorgsverksamheterna har rört framförallt städning, personal, bemötande, verksamhetsutbud. Merparten av inkomna synpunkter och klagomål har åtgärdats. Detta har skett t.ex. genom att kontakta de som har lämnat synpunkterna, byte av handläggare eller kontaktperson, stödjande samtal, klargörande samtal, samtal med städbolag, samverkansmöten och cirkelgrupper.

Stadsmiljöenheten har aktivt tagit del av medborgarnas synpunkter genom förvaltningens system för klagomålshantering. En återkoppling till den som framfört klagomålet sker alltid om det begärs. Klagomålen dokumenteras i förvaltningens klagomålshanteringssystem oavsett om de inkommit muntligt eller skriftligt. Under året har 167 klagomål och 61 synpunkter diarieförts inom stadsmiljöområdet. Merparten av de inkomna klagomålen har rört snöröjning och renhållning.

Utredningar och domar

Skolverket har under året bett stadsdelsnämnden yttra sig om fyra anmälningar som föräldrar i stadsdelens förskolor och skolor har gjort till Skolverket. Anmälningarna gällde kränkande behandling, elevers skolsituation, rätten till utbildning och rätten till särskilt stöd samt barn-omsorgsgarantin. Två anmälningar avslutades utan anmärkning efter yttrande från nämnden. Stadsdelsnämnden fick kritik med anledning av två anmälningar varav en gällde brister i uppfyllelsen av barnomsorgsgarantin och en gällde elevs rätt till utbildning och särskilt stöd.

Inom äldreomsorgen har beslut fattats i 4 197 ärenden, varav 62 avslag. 21 besvär lämnades till läns- eller kammarrätten; fyra domar gick emot nämndens beslut. Inom omsorg för funktionshindrade har beslut fattats i 655 ärenden, varav 12 avslag. Två besvär lämnades till läns- eller kammarrätten och en av domarna gick emot nämndens beslut. Inom området individ- och familjeomsorg för vuxna har beslut fattats i 630. Ett besvär har lämnats till läns- eller kammarrätten. Beslut om ekonomiskt bistånd har fattats i 8 820 ärenden, varav 290 avslag. Till läns- eller kammarrätten har 44 besvär lämnats. Antalet domar mot nämndens beslut var tre.

Nämndens arbete under året

Stadsdelsnämndens sammansättning under 2004:

Jan Valeskog (s), *ordförande*

Inge-Britt Lundin (fp), *vice ordförande*

Öriga ledamöter

Roland Karlsson (s)

Nic Nilsson (s)

Ellen Sääf-Bergqvist (s)

Carolina Gómez Lagerlöf (s)

Hans Enroth (v)

Ulla Dahl (mp)

Sebastian Cederschiöld (m)

Ewa Schenström (m)

Birger Hultman (m)

Gunilla Reuterskiöld (fp)

Anders Broberg (kd)

Ersättare:

Martin Vallstrand (s) t.o.m. oktober

Claudio Skubla (s) fr.o.m. november

Edith Humble (s)

Benny Niclasson (s)

Håkan Olander (s)

Carina Fredén (s)

Yildiz Kafkas (mp)

Berit Vikner (v)

Gunilla Nordin (m)

Anders Blom (m)

Mårten Wennberg (m)

Valeria Nagy-Seidel (fp)

Björn Dalemo (fp)

Susanne Markebjer (kd)

Stadsdelsnämnden har under 2004 haft sammanlagt 13 sammanträden. Samtliga sammanträden har ägt rum i Brygghuset och har annonserats i lokalpressen och på stadsdelsnämndens webbplats. Även dagordning och protokoll från stadsdelsnämndens sammanträden har varit tillgängliga på webbplatsen där allmänheten även kunnat ta del av beslutsunderlaget i de ärenden som behandlats.

Samtliga sammanträden har varit öppna för allmänheten, vilket bl.a. inneburit att allmänheten har haft möjlighet att ställa frågor till stadsdelsnämnden eller framföra förslag och synpunkter. Varje sammanträde har i genomsnitt haft ett tiotal åhörare.

Flertalet sammanträden har inletts med ett specifikt tema, vanligen med någon företrädare från annan förvaltning. De teman som tagits upp har i allmänhet rört något ärende där stadsdelsnämnden varit remissinstans. Följande teman har behandlats:

- Trafik och miljö
- Införande av hastighetsbegränsning till 30 km/tim på lokalgator
- Insatser för funktionshinder
- Vasaparkens upprustning
- Fritidsaktiviteter för äldre
- Förslag till trafiksäkerhetsprogram för Stockholms stad
- Konsumentfrågor
- Citybanan
- Förslag till detaljplan för Sabbatsbergsområdet
- Förslag till verksamhetsplan och budget för 2005

Stadsdelsnämnden har under 2004 fattat beslut i sammanlagt 350 ärenden. Utöver beslut om verksamhetsplan, verksamhetsberättelse, tertialrapporter och verksamhetsuppföljningar har beslut bl.a. fattats om den framtida skolorganisationen på Norrmalm, omstrukturering av servicehus till

seniorboende samt utbyggnad av förskoleverksamheten. Vidare har stadsdelsnämnden fattat beslut om utbyggnad av gruppboendestäder för funktionshindrade samt om inrättande av daglig verksamhet för utvecklingsstörda. Av de ärenden som stadsdelsnämnden behandlat har ett åttiototal varit remisser, i första hand från kommunstyrelsen och socialtjänstförvaltningen. Även från stadsbyggnadskontoret har förhållandevis många remisser inkommit. Av de mera uppmärksammade kan nämnas remisser med anledning av den planerade nybyggnationen på Sabbatsbergsområdet samt flera remisser angående Citybanan och dess konsekvenser för Norrmalm.

Under 2004 har sammanlagt 37 medborgarförslag inkommit, vilket är en minskning med 10 jämfört med föregående år. Flertalet förslag har rört stadsmiljöfrågor eller frågor som inte direkt ligger inom stadsdelsnämndens ansvarsområde. Några förslagsställare har utnyttjat möjligheten att i samband med stadsdelsnämndens sammanträde närmare utveckla sitt förslag. Flertalet förslag har överlämnats till stadsdelsförvaltningen för beredning eller besvarande, ett fåtal har överlämnats till gatu- och fastighetskontoret för vidare handläggning. Utöver ovan nämnda ärendetyp har nämnden behandlat närmare ett fyrtiotal skrivelser från enskilda ledamöter.

Stadsdelsnämnden har inom sig utsett en social delegation, en bygglovs- och markupplåtelse-delegation, samt en budgetberedning och en demokratiberedning:

Sociala delegationen, som har bestått av sju ledamöter och fyra ersättare, behandlar och fattar beslut i enskilda ärenden. Sociala delegationen har under året haft sammanlagt 17 sammanträden och fattat beslut i närmare 140 enskilda ärenden. Därutöver har i några fall s.k. ordförandebeslut fattats, d.v.s. beslut i ärenden som varit så brådskande att sociala delegationens sammanträde inte kunnat avvaktas. Vidare har sociala delegationen avgivit yttrande till andra myndigheter som kammarrätten och länsrätten i ett tiotal ärenden.

Bygglovs- och markupplåtelsedelegationen, som har bestått av fem ledamöter och fem ersättare, avger bl.a. yttrande till polismyndigheten angående markupplåtelse. I vissa fall är beslutanderätten i dessa ärenden delegerad till tjänsteman. Utöver yttrande till polismyndigheten fattar delegationen beslut om enklare bygglov, t.ex. vad gäller kiosker, gatukök och uteserveringar på offentlig plats. Under 2004 har bygglovs- och markupplåtelsedelegationen haft sammanlagt 13 sammanträden och fattat beslut i ett åttiototal ärenden.

Budgetberedningen, som har bestått av nio ledamöter, och *demokratiberedningen*, som har bestått av åtta ledamöter, är forum för information och diskussion mellan stadsdelsnämnden och stadsdelsförvaltningen. Budgetberedningen har under året haft tio sammanträden där information om stadsdelsnämndens ekonomiska läge lämnats både månatligen och i samband med tertialrapporter. Diskussioner har förts om olika budgethållningsåtgärder. Även de upphandlingsärenden som har varit aktuella under året har tagits upp för information och diskussion. Demokratiberedningen har under 2004 sammanträtt vid fyra tillfällen och bl.a. diskuterat möjligheterna att få fler ungdomar att engagera sig i frågor som rör stadsdelen och att lämna medborgarförslag. Demokratiberedningen har också diskuterat en hel del frågor rörande nämndens mötesformer.

Förbättra välfärden och de kommunala verksamheterna

Ge alla barn och unga en bra start i livet

Kommunfullmäktiges prioriterade inriktning:

Barns och ungdomars villkor i Stockholm skall förbättras utifrån en helhetssyn på deras vardag och möjligheter att påverka denna.

Uppfyllelse av generella åtaganden

Stadsdelsnämndens generella åtaganden 2004	Uppfyllelse
Vi åtar oss att: Ge alla barn och ungdomar goda möjligheter inför vuxenlivet genom att i trygga sammanhang främja hälsa, utveckling och lärande.	Åtagandet har uppfyllts. Bedömningsgrunder: Enheternas enkäter om trygghet och trivsel, handlingsplaner mot mobbning och kränkande behandling, handlingsplaner om drogförebyggande arbete, utvecklingssamtal, individuella utvecklingsplaner, åtgärdsprogram och inspektionsrapporter.
Ha en helhetssyn på barns och ungdomars vardag genom ett nära samarbete mellan förskola, grundskola, fritidsverksamheter, socialtjänst och omsorg om funktionshindrade.	Åtagandet har uppfyllts. Bedömningsgrunder: Enheternas redovisningar i tertialrapporter och verksamhetsberättelse, kontinuerlig avstämning vid nätverksträffar och i områdesgrupperna inom barn- och ungdomsavdelningen.
Ge särskilt stöd till de barn och ungdomar som bedöms behöva det.	Åtagandet har uppfyllts. Bedömningsgrunder: Utvecklingssamtal, individuella utvecklingsplaner, åtgärdsprogram, uppföljning av ansökan/insats av biståndshandläggare, stödteam och enhetschef.
Erbjuda olika former av föräldrasamverkan i syfte att uppnå verksamhetens mål.	Åtagandet har uppfyllts. Bedömningsgrunder: Brukarenkäter, föräldraråd, uppföljning av synpunkter och klagomål.
Ge barn och ungdomar förutsättningar att påverka den egna vardagen.	Åtagandet har uppfyllts. Bedömningsgrunder: Utvecklingssamtal, individuella utvecklingsplaner, klass- och elevråd, matråd, individuella utvecklingsplaner, portfolio.
Minska barngruppernas storlek.	Åtagandet är delvis uppfyllt. Bedömningsgrunder: Inskrivningsstatistik, ekonomiuppföljningar, tertialrapporter och verksamhetsberättelse. Arbetet med att minska barngrupperna har fortsatt under året med ett par undantag p.g.a. stor efterfrågan på förskoleplatser och nödvändiga budgethållningsåtgärder.
Ge alla elever i grundskolan förutsättningar att nå kunskapsmålen.	Åtagandet har uppfyllts. Bedömningsgrunder: Utvecklingssamtal, individuella utvecklingsplaner, åtgärdsprogram, läsutvecklings-scheman (LUS), Stockholmsprov, nationella prov, betygsstatistik, inspektionsrapporter.
Erbjuda alla barn och ungdomar en stimulerande fritid med möjlighet till natur- och kulturupplevelse.	Åtagandet har uppfyllts. Bedömningsgrunder: Enheternas redovisningar i tertialrapporter och verksamhetsberättelse.

Barngruppernas storlek och faktisk minskning

I september 2004 var antalet inskrivna barn i de kommunala förskolorna 1 243, vilket är 58 fler än motsvarande månad 2003. Barnantalet minskar vanligen mellan vår och höst, bl.a. beroende på skolstarten. Barngruppernas storlek har minskat från i genomsnitt 15,9 till 15,7 barn per grupp. I sina lokala verksamhetsplaner för 2004 planerade enheterna att minska barngrupperna med totalt 30 barn. På grund av stor efterfrågan på förskoleplatser under våren och nödvändiga budgethållningsåtgärder minskades barngruppernas storlek i stället med sammanlagt 22 barn.

Uppfyllelse av barnomsorgsgarantin

Under första kvartalet 2004 fanns det som mest 22 barn som inte kunde erhålla plats inom ramen för garantin utan fick vänta 1-2 månader. Detta berodde på försening vid färdigställande av nya lokaler. Under mars månad hade alla köande fått erbjudande om förskoleplats. Till alla som sökte plats till hösten kunde en placering erbjudas.

Ökad måluppfyllelse - lägesbeskrivning av åtgärdsprogram för elever som riskerar att inte uppnå målen

Eleverna i Norrmalms skolor visar fortsatt mycket goda resultat när det gäller såväl betyg som nationella prov och Stockholmsprov. De allra flesta elever når godkänt på de nationella proven. I stort sett alla elever når målen i skolår 9 och är behöriga att söka gymnasieskolans nationella program. Inga större avvikelser finns i måluppfyllelsen i jämförelse med föregående år.

Uppföljning och utvärdering av den enskilda elevens resultat sker vanligtvis i samband med utvecklingssamtalen. Enligt både den nationella och den kommunala inspektörsrapporten behöver de flesta skolorna utveckla uppföljning, utvärdering, analys och dokumentation av verksamheterna så att det bättre går att följa den enskilda elevens kunskapsutveckling. Skolorna har kommit en bit på väg att utveckla olika modeller för att kunna följa och förbättra elevernas kunskapsutveckling, t.ex. använder alla skolor läsutvecklingsschemat (LUS) som ett verktyg för att mäta elevernas läsutveckling. Stadsdelens kommunala skolor ska under 2005 utveckla resultatuppföljningen ytterligare.

Flera skolor har under året utvecklat rutinerna för det elevvårdande arbetet genom att tydliggöra ansvarsfördelning och arbetsgång för skolans pedagoger och elevvårdsteam. De statliga personalförstärkningarna i grundskolan har framförallt använts till ökat vuxenstöd och insatser inom elevvården. De kommunala skolorna har också utvecklat samarbetet med såväl socialtjänsten som stödteamet. Förhoppningen är att detta ska leda till att ännu fler elever som är i behov av särskilt stöd upptäcks tidigt.

Under hösten har barn- och ungdomsavdelningen genomfört en översyn av organisationen för barn i behov av särskilt stöd inom stadsdelen. Översynen har resulterat i att flera utvecklingsområden har identifierats, t.ex. kommer en gemensam mall för åtgärdsprogrammen att tas fram och medarbetare kommer att erbjudas utbildning för att bättre kunna arbeta med elever i behov av särskilt stöd. Under året har Norrmalms särskilda undervisningsgrupper knutits till en av skol-enheterna. I möjligaste mån har stadsdelens elever som varit placerade i andra stadsdelar och kommuner erbjudits plats i stadsdelens särskilda undervisningsgrupper. Detta har lett till lägre kostnader och en bättre och tryggare miljö för dessa elever. Verksamheten kommer att utvärderas under nästa år. Höstterminen 2002 startade också en särskild undervisningsgrupp för elever i skolår 6-9 i samarbete mellan grundskolorna och socialtjänsten. Under 2004 har ca 20 elever

deltagit i verksamheten, som har varit framgångsrik såtillvida att flertalet av eleverna har kunnat fortsätta sin skolgång på gymnasiets nationella program.

Mötesplatser och kulturaktiviteter för ungdomar

Den öppna fritidsverksamheten i parklekar och Vanadisstugan har fungerat som träffpunkt för stadsdelens barn och ungdomar. Verksamheten i Vanadisstugan var öppen fem kvällar i veckan under 2004. Stadsdelsnämnden har beviljat verksamhetsstöd till Birkagårdens öppna kvällsverksamhet. Stadsdelsförvaltningen har också ett brett samarbete med kyrkans församlingar, lokala organisationer och närliggande stadsdelar.

Några av fritidsklubbarna på Norrmalm har ingått i ett projekt som leds av Studieförbundet. Fritidsklubbar från Skärholmen och Rinkeby, Skansen och Svenska Turistföreningen (STF) ingår också i projektet. Syftet med projektet är att öka integrationen och att utveckla fritidsklubbarnas verksamhet genom samverkan med stadsdelar i ytterstaden. Under året har flera aktiviteter genomförts, bl.a. besök i skärgården och på Skansen.

Förskolorna och skolorna har regelbundet tagit del av det kulturutbud som erbjuds både inom stadsdelen och staden i övrigt, t.ex. besök på museer, teatrar och stadsbiblioteket. Under 2005 kommer stadsdelsförvaltningen att satsa ytterligare på kultur för barn och ungdomar, bl.a. har en kultursekreterare anställts som kommer att arbeta med att samordna och initiera olika kulturaktiviteter. Detta kommer i första hand att ske i nära samarbete med enheternas kulturombud.

Sommarkoloniverksamhet

Alla barn som kom in med ansökan i tid erbjöds plats på kollo. Totalt inkom 361 ansökningar. Av dessa ansökningar gällde 194 flickor och 136 pojkar. Antalet barn som tackade nej till kolloplats var 31, huvudsakligen p.g.a. att de inte erhöll sitt förstahandsval. Trenden att fler flickor än pojkar åker på kollo håller i sig.

Ansökningar till sommargårdsverksamhet.

År	2001	2002	2003	2004
Totalt antal ansökningar	253	202	307	361
Beviljade platser	124	96	307	361
Ej beviljade	129	106	0	0

För att ge alla barn som så önskade möjlighet till plats på sommarkollo behölls samma nivå på budgeten för sommargårdsverksamhet som under 2003. Utöver de medel som avsatts i budget har nämnden i likhet med 2003 erhållit centrala medel om 230 tkr. Kostnaden för sommargårdsverksamheten uppgick till 1,8 mnkr och intäkterna från föräldrarna var 0,5 mnkr.

Ökad livskvalitet för äldre

Kommunfullmäktiges prioriterade inriktning:

Staden skall ha bra omsorg, vård och service för äldre, funktionshindrade och de mest utsatta som bygger på delaktighet, inflytande och respekt för den enskilde individen oavsett var i staden man bor.

Uppfyllelse av generella åtaganden

Stadsdelsnämndens generella åtaganden 2004	Uppfyllelse
Vi åtar oss att: Alla insatser syftar till att stärka möjligheten att leva ett självständigt liv.	Åtagandet är delvis uppfyllt. Bedömningsunderlag: Enkäter, aktgranskning, kollegiegranskning, granskning av listor över aktuella och inaktuella beslut, granskning av inkomna arbetsplaner, hembesök och samtal med brukare, vårdplanering, synpunkts- och klagomålshantering. Idag har ca 75 % av brukarna aktuella biståndsbeslut. Det finns en eftersläpning med ca 25 % av brukare som har inaktuella beslut. Åtgärdsplan finns.
Individuellt inriktade insatser ska utformas i samverkan med brukaren och/eller dennes närstående.	Åtagandet är delvis uppfyllt. Bedömningsunderlag: Enkäter, granskning av dokumentation, hembesök och samtal med brukare, uppföljning av synpunkter och klagomål samt registrering av arbetsplaner. Beställarenheten registrerar alla beställningar som de skickar till utförarenheterna och likaså registreras kopior på inkomna arbetsplaner. Flera brukare saknar aktuella arbetsplaner. De enheter som efter granskning är berörda kommer att upprätta en åtgärdsplan för att säkerställa att dokumentation av brukarsamverkan sker.

Anhörigstöd

Anhöriga, vänner och grannar gör en viktig insats för de äldre på olika sätt. För att underlätta för dem som vårdar sina närstående som är långvarigt sjuka eller äldre erbjuder stadsdelsförvaltningen olika typer av stödinsatser och avlösning. Detta består t.ex. av larm, hemvårdsbidrag, växelvård, dagverksamhet och tillfälligt boende. Under året har anhöriga, som vårdat närstående i hemmet, erhållit avlösning.

Norrmalms stadsdelsförvaltning har en anhörigkonsulent som utgör ett stöd för stadsdelens alla anhörigvårdare. I anhörigkonsulentens uppdrag ingår uppsökande arbete, individuellt stöd, ge information och vara cirkelledare för anhöriggrupper tillsammans med Röda Korset. Anhörigkonsulenten deltar också i personalutbildning för utveckling av anhörigstöd.

Stadsdelsförvaltningen gör årligen en enkätundersökning bland de anhörigvårdare som är kända av stadsdelsförvaltningen. Enkätundersökningen utgör bl.a. grunden för det utvecklingsarbete som ska bedrivas under kommande år för att stödja och underlätta för anhöriga och närstående. Utifrån resultatet från 2003 års enkät har stadsdelsförvaltningen under året arbetat för att:

- förbättra informationen om de stödinsatser som kan erbjudas anhörigvårdare
- öka den del av anhörigkonsulentens tid som ägnas åt uppsökande verksamhet
- i biståndshandläggningen bättre synliggöra stödet till anhörigvårdaren
- kunna erbjuda en mer flexibel avlösning för anhörigvårdarna
- se över rutinerna så att en högre personalkontinuitet vid avlösning kan uppnås.

Under året har stadsdelsförvaltningen även arbetat med att utveckla stödet till närstående genom utbildning av lokala anhörigombud inom verksamheterna.

Förbättring för funktionshindrade

Kommunfullmäktiges prioriterade inriktning:

Staden skall ha bra omsorg, vård och service för äldre, funktionshindrade och de mest utsatta som bygger på delaktighet, inflytande och respekt för den enskilde individen oavsett var i staden man bor.

Uppfyllelse av generella åtaganden

Stadsdelsnämndens generella åtaganden 2004	Uppfyllelse
Vi åtar oss att: Alla insatser syftar till att stärka möjligheten att leva ett självständigt liv.	Åtagandet har uppfyllts. Bedömningsgrund: Ärendegenomgång, uppföljning av arbetsplaner, olika former av brukarinriktade uppföljningar, uppföljning av synpunkter och klagomål.
Individuellt inriktade insatser ska utformas i samverkan med brukaren och/eller dennes närstående.	Åtagandet har uppfyllts. Bedömningsgrund: Ärendegenomgång, uppföljning av arbetsplaner, olika former av brukarinriktade uppföljningar, uppföljning av synpunkter och klagomål.

Handikapplan

Stadsdelsförvaltningen har gjort en uppföljning av det arbete som gjorts utifrån stadsdelsnämndens handikapplan för 2004. Uppföljningen finns bilagd verksamhetsberättelsen.

De mest utsatta

Kommunfullmäktiges prioriterade inriktning:

Staden skall ha bra omsorg, vård och service för äldre, funktionshindrade och de mest utsatta som bygger på delaktighet, inflytande och respekt för den enskilde individen oavsett var i staden man bor.

Uppfyllelse av generella åtaganden

Stadsdelsnämndens generella åtaganden 2004	Uppfyllelse
Vi åtar oss att: Alla insatser syftar till att stärka möjligheten att leva ett självständigt liv.	Åtagandet har uppfyllts. Bedömningsgrund: Ärendegenomgång, uppföljning av arbetsplaner, olika former av brukarinriktade uppföljningar, uppföljning av synpunkter och klagomål.
Individuellt inriktade insatser ska utformas i samverkan med brukaren och/eller dennes närstående.	Åtagandet har uppfyllts. Bedömningsgrund: Ärendegenomgång, uppföljning av arbetsplaner, olika former av brukarinriktade uppföljningar, uppföljning av synpunkter och klagomål.

Genomförda insatser för hemlösa, missbrukare och psykiskt funktionshindrade

Hemlösa och missbrukare

För hemlösa och missbrukare har insatser genomförts i form av motivationssamtal, stöd och behandlingsarbete. Under året har den uppsökande verksamheten för hemlösa utökats till en heltidstjänst. Uppsökaren bistår i akuta lägen, arbetar för att minska akuta LVM-omhändertaganden, att förkorta missbruksperioderna och bedriver uppsökande arbete på gator och torg vid akuta situationer. I uppsökarens uppdrag ingår även att ta den första kontakten med personer som omhändertagits enligt lagen om omhändertagande av berusade personer. Uppsökaren och en socialsekreterare har tillsammans arbetat med stöd i hemmet bl.a. för att förebygga vräkningar.

För att undvika hemlöshet bedrivs också ett långsiktigt arbete med hyresvärdar. En handläggare har arbetat halvtid enbart med bostadsfrågor. Tillgång till juridisk konsult finns.

Alla brukare som saknar ”tak över huvudet” och som vänt sig till stadsdelsförvaltningen för nattlogi har fått det. I detta arbete har stadsdelsförvaltningen använt sig av upparbetade kontakter i Stockholms stad och av frivilligorganisationer. I slutet av rehabiliteringen är träningslägenheter och försökslägenheter ett viktigt steg mot eget boende. Under året har 30 sådana lägenheter funnits.

Landstingets öppna beroendemottagning, Norra mottagningen, ligger i samma lokaler som stadsdelsförvaltningens huvudkontor. Samarbetet har skett enligt samverkansavtalet med landstinget och lett till att missbrukare blir optimalt utredda medicinskt och psykiatriskt, vilket ger säkrare bedömningar av vårdbehovet. Samarbetsmöten har ägt rum varje vecka och samverkan har skett även med Serafens och Norrtulls psykiatriska mottagningar. Vid vårdplaneringar konsulteras stadsdelsförvaltningens medicinskt ansvariga sjuksköterska.

Psykiskt funktionshindrade

För psykiskt funktionshindrade har insatser genomförts i form av uppsökande arbete, socialpsykiatriskt stöd-, behandlings- och rehabiliteringsarbete samt sysselsättning och social samvaro. Boende och boendestöd har getts från fyra stödteam som omfattar fyra boendeformer; ett kollektivboende, två boenden med särskilt service och ett stödboende. Vid behov har även platser köpts externt.

Insatser för meningsfull sysselsättning och social samvaro har bedrivits av stadsdelsnämndens arbets- och sysselsättningsverksamheter och inom träfflokalen Balder. Ett brett spektra av insatser har under året kunnat erbjudas.

Uppsökande verksamhet har bedrivits genom att socialsekreterare arbetat på de öppna verksamheterna för psykiskt funktionshindrade. Kontakt har även tagits med personer som stadsdelsförvaltningen fått kännedom om genom exempelvis hyresvärdar, grannar, anhöriga eller den psykiatriska öppen- och slutenvården.

Stöd till anhöriga till funktionshindrade

Stöd för anhöriga till psykiskt funktionshindrade har skett genom att stadsdelsförvaltningen tillsammans med Kungsholmens stadsdelsförvaltning anordnat psykologledda samtalsgrupper för anhöriga. För brukarna och deras anhöriga har nätverksmöten anordnats. Anhörigträffar har genomförts inom boendena. Stadsdelsförvaltningens medarbetare har även medverkat i landstingspsykiatrins anhörigutbildningar.

Rörliga team

För att på ett smidigt, professionellt och snabbt sätt kunna möta de behov av stöd som personer med psykiska funktionsnedsättningar efterfrågar startades i januari 2004 ett rörligt team. Teamet vänder sig till personer som är aktuella inom allmänpsykiatri och har en personlighetsstörning.

Teamet har ett flexibelt arbetsätt som kännetecknas av rörlighet, tillgänglighet och korta beslutsvägar. Teamet tar kontakt med personer som de fått kännedom om exempelvis via närstående,

grannar, hyresvärdar eller den psykiatriska öppen- och slutenvården. Under året har teamet haft kontakt med 25 brukare.

En viktig del i teamets arbete är en specialisering inom befintlig verksamhet för att utveckla metoder och förhållningssätt gentemot brukargruppen. Teamet utgår i sitt arbete från ett rehabiliterande förhållningssätt som bl.a. innebär att kartlägga hinder och resurser för att kunna sätta upp tydliga mål. Arbetssättet förutsätter ett fördjupat och nära samarbete med landstingspsykiatri. Under året har teamet arbetat med att bygga upp och förbättra samarbetet med landstingspsykiatri. Detta har skett bl.a. genom att träffa mellanvårdsenheten inom landstinget och göra studiebesök i verksamheter där målgruppen är densamma.

Teamet har bestått av två socialsekreterare, en arbetsterapeut och en skötare i psykiatrisk vård. En extern konsult med specialistkompetens har anlitats för klienthandledning och metodutveckling. Kostnaderna för teamet uppgick år 2004 till 1,4 mnkr varav 0,8 mnkr är centralt beviljade medel. De centrala medlen har använts till anställning av en socialsekreterare och en arbetsterapeut samt specialutbildning för möten med personer som har personlighetsstörning och allmänpsykiatrisk problematik.

Medarbetarna

Kommunfullmäktiges prioriterade inriktning

Personalförsörjningen skall säkras och goda möjligheter till kompetensutveckling erbjudas medarbetarna.

Uppfyllelse av generella åtaganden

Stadsdelsnämndens generella åtaganden 2004	Uppfyllelse
Vi åtar oss att: Ge ökade möjligheter till medarbetare att påverka arbete och arbetstider.	Åtagandet har uppfyllts. Bedömningsgrund: Genomgång av arbetstidsavtal, medarbetarsamtal, arbetsplatsträffar, arbetsmiljöronder.
Använda kompetensutveckling på ett strategiskt och medvetet sätt i syfte att höja kvaliteten i verksamheten samt för att kunna behålla och rekrytera medarbetare.	Åtagandet har uppfyllts. Bedömningsgrund: Arbetsplatsträffar, medarbetarsamtal, kompetensutvecklingsplaner.
Minska sjukfrånvaron genom förebyggande åtgärder och tidig rehabilitering.	Åtagandet har uppfyllts. Bedömningsgrund: Uppföljning av sjukskrivningsstatistiken och rehabiliteringsplaner, arbetsmiljöronder, inventering av långtidssjukskrivna tillsammans med enhetschefer och försäkringskassan.

Den 31 december uppgick antalet månadsanställda vid Norrmalms stadsdelsförvaltning, omräknat till helårsarbetare, till 2 026. Andelen kvinnor var 80 % och andelen män 20 %. Medelåldern var ca 45 år.

Sjukfrånvaroutvecklingen

Sjukfrånvaron för 2004 uppgick till 10,6 % vilket är en minskning med 0,4 procentenheter i jämförelse med 2003. Satsningen på att uppmärksamma korttidsfrånvaro och att sätta in tidiga rehabiliteringsinsatser har bidragit till att korttidsfrånvaron kunnat minskas. Tillsammans med försäkringskassan har förvaltningen arbetat med att försöka hitta möjligheter och åtgärder för

medarbetare som drabbats av långtidssjukskrivning. Långtidsfrånvaron låg fortfarande kvar på en för hög nivå, framförallt inom vård- och omsorgsavdelningens utförarenheter.

Samarbetet med försäkringskassan har förstärkts under året bl.a. genom tecknande av ett gemensamt samverkansavtal. Syftet med avtalet är att samordna förvaltningens och försäkringskassans resurser gällande rehabiliteringsinsatser och förebyggande av ohälsa för medarbetare. Handläggare från försäkringskassan finns tillgänglig på förvaltningen varannan vecka. Under hösten genomfördes två gemensamma seminarier riktade till chefer. Ett utvecklingsarbete har inletts med att arbeta fram en rehabiliteringsmodell för Norrmalm.

I syfte att stärka det förebyggande hälsoarbetet har förvaltningen tillsammans med idrottsföreningen STAR utbildat chefshälsocoacher och hälsocoacher. Under 2005 kommer det förebyggande hälsoarbetet att stå i fokus.

Strategisk kompetensförsörjning för att rekrytera, behålla och avveckla kompetens av betydelse för verksamheten

Förvaltningen har en stabil personalgrupp och möjligheten att få kvalificerade och kompetenta sökanden till lediga befattningar är god. Inom flertal verksamhetsområden råder övertalighet och personalöverskott vilket fått till följd att nyrekryteringar inte varit aktuella. Efterfrågan på förskollärare har ökat under året. För att säkra framtida chefsförsörjning har förvaltningen tillsammans med stadsdelsförvaltningarna i Vantör och Östermalm erhållit medel från Kompetensfonden för en speciell utvecklingsinsats för vård- och omsorgschefer.

Mottagandet av studerande och praktikanter

Som ett led i förvaltningens strategi att säkra framtida personalförsörjning har stadsdelsförvaltningen samarbetat med olika utbildningsanordnare. Barn- och ungdomsavdelningen har ett samarbete med Lärarhögskolan och ansvar för 180 studenter under deras verksamhetsförlagda utbildning. Flera förskolor tar emot personer som ingår i olika arbetsmarknadsprojekt.

Äldreomsorgens enheter tar emot praktikanter från gymnasieskolans omvårdnadsprogram. Dessutom finns ett samarbetsavtal med Sophiahemmet Högskola för att tillhandahålla utbildningsplatser för sjuksköterskestuderande på grundutbildningsprogrammet. Stadsdelsförvaltningen har också avtal med Socialhögskolan att tillhandahålla praktikplatser. Praoelever och sommararbetande ungdomar är andra grupper som tas emot av stadsdelsförvaltningen.

Insatser för att öka utbildningsgraden inom äldreomsorgen

Norrmalms stadsdelsnämnd har en egen basutbildning för omvårdnadspersonal. Utbildningen som i första hand vänder sig till vårdbiträden utan vårdutbildning förmedlar baskunskaper om bl.a. kontaktmannaskap, individuell planering, sjukvårdslära och praktisk omvårdnad. Under året har 20 deltagare genomgått utbildningen. Tanken är att utbildningen ska återkomma som introduktionsutbildning ett par gånger om året. Vidare är det många som deltagit i vårdbiträdes- och undersköterskeutbildning, kortare kurser eller föreläsningar som anordnats av Kompetensfonden. Under året har arbete påbörjats för att utveckla den sociala dokumentationen och handledningen i kontaktmannaskap.

Sjuksköterskorna har fått stöd och handledning i dokumentation och arbetsätt enligt principen för öppen hälso- och sjukvård. Några sjuksköterskor har gått högskolekurser som anordnats av Kompetensfonden.

Medarbetarnas delaktighet och inflytande

Det reviderade samverkansavtalet trädde i kraft under året och var en direkt anpassning till rådande förvaltningsorganisation. Chefer, arbetsplatsombud och skyddsombud informerades om innehållet i avtalet vid ett särskilt seminarium. I första hand stärks medarbetarnas delaktighet och inflytande i utvecklingssamtalen och på arbetsplatsträffarna.

Genom arbetet med delaktighet och inflytande har medarbetarnas helhetssyn på verksamheten utvecklats och medfört en bättre förståelse för själva uppdraget och styrdokumentet. Samverkansprocessen har också medfört att beslut förankrats bättre och att många medarbetare tar en mer aktiv roll vid behandlingen av beslutsförslagen och vid själva genomförandet.

Målen i arbetsmiljöplanen, mångfaldsplanen och jämställdhetsplanen för 2004 har i stort sett uppnåtts. En planerad informationsinsats om mångfaldsfrågor kommer att äga rum under februari 2005. Enheterna arbetar med jämställdhet enligt jämställdhetslagen och gällande riktlinjer och planer.

En förskolepedagog från Birkastans förskoleenhet, har på uppdrag av stadsdelförvaltningen och personalpolitiska avdelningen skrivit rapporten "Fler män till förskolan". Rapporten bygger på djupintervjuer med fem av de män som arbetar på förskolor i Norrmalm. Syftet är att få kunskap om vilka åtgärder som kan vidtas för att nyrekrytera samt få de män som redan finns att stanna kvar i förskoleverksamheten.

Insatser för att lösa personalöverskott

Den 31 december 2004 var 29 medarbetare nettoövertaliga d.v.s. tillgängliga för arbete. Bruttoövertaligheten uppgick till 70 medarbetare. De nämndcentrala kostnaderna för övertalighet har under året uppgått till 10,5 mnkr varav 1,4 mnkr avser avgångsersättningar. Antalet nettoövertaliga har ökat i förhållande till 2003. Orsaken är bl.a. en följd av omvandlingen av servicehus till seniorboende. Kostnader för övertalig personal finns även på skolorna till följd av minskat elevunderlag. Särskild ålderspension har beviljats 12 medarbetare och 17 medarbetare har erhållit avgångsersättning. Under hösten infördes externt anställningsstopp samtidigt som en samordning och matchning av lediga tjänster och övertaliga gjorts. Interna jobbsökarkurser har erbjudits övertaliga medarbetare.

Individuella kompetensutvecklingsplaner

Arbetet med individuella kompetensutvecklingsplaner för medarbetarna har fortsatt under året och insatserna har i hög grad varit kopplade till enheternas åtaganden. De flesta anställda inom barn- och ungdomsavdelningen har individuella kompetensutvecklingsplaner. Även merparten av de anställda inom vård- och omsorgsverksamheterna har individuella utvecklingsplaner som har diskuterats vid medarbetarsamtalen. Individuella kompetensutvecklingsplaner har diskuterats i samband med medarbetarsamtalen inom de administrativa enheterna. Medarbetarna inom planeringsenheten har individuella kompetensutvecklingsplaner.

Projekt, utbildningar eller andra insatser, finansierade av Kompetensfonden som nämnden driver eller deltar i

Under året har stadsdelsförvaltningen deltagit i 25 projekt finansierade av Kompetensfonden. Projekten har täckt ett brett spektra och omfattat bl.a. IT i förskolan och skolan, seminarier, kortare kurser, högskoleutbildning för omsorgspersonal och utvecklingsgrupper för chefer.

Norrmalms stadsdelsförvaltning har varit ansvarig för två projekt:

BUMS-projektet, Biståndshandläggning, Uppföljning, Metod, Samverkan, som pågick under perioden januari till september 2004, var knutet till äldreomsorgens beställarenhet. Syftet med projektet har varit att utveckla ett fungerande kvalitetssystem där hela kedjan nås för engagemang och uppfyllande av stadens mål för äldreomsorg och omsorg för funktionshindrade. Under projekttiden har metoder utvecklats för egenkontroll genom manualer för arbetsflöden och aktgranskning. En särskild modell har tagits fram för verksamhetsuppföljning, som kan utgöra basen för en gemensam arbetsmodell inom hela stadsdelsförvaltningen. Vidare har en ny organisation med specialiserade professioner inom biståndsområdet tagits fram och planeras att genomföras vid årsskiftet. Framtidsfrågorna har fokuserats under hela projektet, vilket har lett till ökad kunskap om behovet av utveckling och den framtida planeringen, samt vikten av att följa pågående utredningar inom departement och myndigheter. Många nya kontakter är knutna för fortsatt samverkan både inom staden och externt med andra kommuner.

Det andra projektet, "Stödteam funktionshindrade för ett speciellt anpassat stöd till personer med Aspergers syndrom, lindrig utvecklingsstörning, hjärnskada eller autism", som sker i samverkan med Kungsholmen startade i april 2004 och pågår till oktober 2006. Syftet med projektet är framförallt att ge den enskilde ett självständigt och fungerande liv men också att undvika kostnadskrävande insatser från kommunen. Projektet består av ett team med fyra hemstödjare som har spetskompetens vad gäller funktionshindret. Teamet ska ge ett pedagogiskt stöd så att brukaren kan få struktur och ordning i livet. Stödet omfattar allt från praktiska insatser i hemmet till stöd att bygga sociala nätverk.

Insatser inom barn- och ungdomsverksamheterna

Kompetensfonden har beviljat barn- och ungdomsavdelningen ett projekt; Norrmalms förskolors och skolors e-strategi. Målet med stadsdelens e-strategi är att fortsätta att arbeta efter tankarna bakom ITiS (IT i skolan) så att IT blir ett pedagogiskt verktyg i arbetet med barn och elever. Målet är också att med hjälp av IT hitta metoder och verktyg som underlättar det administrativa arbetet för pedagogerna. Syftet med projektet är att bygga upp en nätverksorganisation för det IT-pedagogiska arbetet som ska ha förutsättningar att fortleva även utan medel från exempelvis Kompetensfonden och även om nyckelpersoner i verksamheterna slutar. Syftet är också att erbjuda stadsdelens pedagoger en bred kompetensutveckling inom IT och lärande.

En stor satsning har skett inom förskoleverksamheten. Samtliga chefer och pedagoger har erbjudits introduktion av Stockholms stads förskoleplan. Cheferna har ingått i en grupp "Samtal mellan förskolechefer under handledning". Fem barnskötare går betald förskollärarytbildning. Dessutom har flera pedagoger deltagit i tre olika 5-poängsutbildningar som anordnats i samverkan med Lärarhögskolan. I anslutning till dessa kurser har all förskolepersonal inbjudits till öppna föreläsningar. Ett stadsdelsövergripande arbete har också inletts kring pedagogiska nätverk. Anställda inom barn- och ungdomsverksamheterna har även deltagit i flera av de föreläsningar, projekt och längre utbildningar, som har anordnats av Kompetensfonden.

Bygga bostäder och utveckla Stockholm

Kommunfullmäktiges prioriterade inriktning:

Nya bostäder som alla kan efterfråga skall byggas. Staden skall verka för en väl fungerande arbetsmarknad, goda förutsättningar för näringslivet, utveckling av trafiksystem samt att regionens betydelse stärks.

Uppfyllelse av generella åtaganden

Stadsdelsnämndens generella åtaganden 2004	Uppfyllelse
Vi åtar oss att: Verka för att bostäder planeras och byggs med hänsyn till olika målgrupper och miljön.	Åtagandet har uppfyllts. Bedömningsgrund: Genomgång av förvaltningens remissvar till olika myndigheter och förvaltningar rörande utbyggnad av bostäder.
Skapa ökade kontaktytor/nätverk och möjligheter till samarbete mellan organisationer, myndigheter och näringsliv.	Åtagandet har uppfyllts. Bedömningsgrund: Genomgång av den samlade information och kunskap som förvaltningen har av samarbetet med organisationer, myndigheter och näringsliv.
Som remissinstans påverka att utvecklingen av trafiksystem sker där hänsyn också tas till olika målgrupper och miljön.	Åtagandet har uppfyllts. Bedömningsgrund: Genomgång av förvaltningens remissvar.

Stadsdelsförvaltningen har ett brett samarbete med andra myndigheter och näringslivet. Företagarföreningar, fastighetsägare och enskilda företagare är samarbetsparter som förvaltningen arbetar med för att förbättra den offentliga miljön. Kontakterna syftar dels till att bättre kunna utföra de uppdrag nämnden har och dels till att främja näringslivet i Stockholm.

Bostäder alla kan efterfråga

Stadsdelsnämnden har möjlighet att påverka bostadsbyggandet genom planremisser från stadsbyggnadskontoret. Stadsdelsnämnden har under året ställt sig mycket positiv till utbyggnaden av drygt 600 bostäder i city och Vasastan. Merparten av dessa har gällt utbyggnaden vid Sabbatsberg och därutöver har det rört sig om mindre projekt vid Tegnérslunden, Drottninggatan, Ingemarsgatan och Kungsgatan.

Ett hållbart trafiksystem

Cykel som fortskaffningsmedel och ökad säkerhet för stadens cyklister

Under verksamhetsåret har stadsdelsförvaltningen deltagit i en cykelvägsanalys på Norrmalm vilken arrangerades av Cykelfrämjandet för stadens tjänstemän och politiker. Resultatet har dokumenterats i ord och bild. För sammanställningen ansvarade gatu- och fastighetskontoret. Förvaltningen hade en trafik- och hälsovecka utifrån temat "Hälsa och trafik". Tre skolor på Norrmalm deltog i en tävling om att gå/cykla/åka kollektivt till skolan under veckan.

Ren, välskött, framkomlig och trygg stad

Förvaltningen genomför kontinuerligt uppföljning och kontroll av hur nämndens entreprenörer följer de ingångna avtalen. Täta kontroller sker vid snö- och halkinsatser för att säkerställa kvaliteten. Ett nära samarbete med fastighetsägarna i stadsdelen finns kring frågor som klotter och

övrig renhållning. I city har extra renhållningsinsatser gjorts. Förvaltningen har i samarbete med polisen vidtagit åtgärder i parkerna för att belysningsmässigt få en säkrare och tryggare miljö t.ex. genom röjning av buskage. Förvaltningen tar vid behov bort skrot, hushållssopor m.m. som lämnas i gatumiljön.

Förvaltningen har arbetat för att alla uteserveringar ska följa stadens riktlinjer i syfte att underlätta framkomligheten på stadens trottoarer och torg. Vid alla remisser där det är lämpligt har förvaltningen pekat på vikten av att handikappanpassa den fysiska miljön så att framkomligheten förbättras. Samråd med allmänheten har ägt rum inför nämndens behandling av förslag till såväl trafiksäkerhetsprogram för Stockholms stad som förslag till var s.k. 30-zoner ska införas.

Norrmalms drog- och brottsförebyggande råd har under 2004 haft fyra sammanträden med en prioritet av social brottsprevention. Förebyggande aktiviteter under 2004 har varit föräldradialog, samverkansgrupper, avbrottssamtal, användandet av metoden "Reparativ rättvisa", främjande och stödjande aktiviteter inom fritidsenheten, elevernas egna arbeten kring strategier för att erövra sin framtida hälsa, barn/unga med neuropsykiatriska funktionshinder, uppbyggnad av ett framtida ungdomsråd.

Utveckling av andelen miljöbilar och miljöbränsle (biogas, E85)

Förvaltningen har under året tecknat nya avtal för två miljöbilar, en Volvo med biogas och en Ford Focus med etanol. Förvaltningen har totalt fyra tjänstebilar varav en ägs av förvaltningen och 50 % är således miljöbilar.

Gör Stockholm till en ekologiskt hållbar storstad

Kommunfullmäktiges prioriterade inriktning

Stadens mark- och vattenområden skall användas så att natur- och rekreationsvärden långsiktigt tryggas genom minimering och rening av utsläpp samt sanering av förorenade områden. Miljöarbetet skall stärkas på lokal och central nivå genom att miljöprogrammets sex mål är vägledande vid alla beslut i nämnder och bolagsstyrelser.

Uppfyllelse av generella åtaganden

Stadsdelsnämndens generella åtaganden 2004	Uppfyllelse
Vi åtar oss att: Stadsdelens verksamheter arbetar med att minska negativ miljöpåverkan.	Åtagandet har uppfyllts. Bedömningsgrund: Alla enheter och avdelningar har formulerat enhetsspecifika miljöåtaganden.

Miljöarbetet

Sammanfattning av miljöberättelsen

Förvaltningen har utifrån Stockholms miljöprogram med dess sex mål formulerat ett lokalt miljöprogram med mål och delmål vilka förvaltningen har rådighet över. Det lokala miljöprogrammet har också kompletterats med mål som beslutats av nämnden. En uppföljning har gjorts genom enkätfrågor till samtliga enheter och avdelningar och resultatet finns presenterat i miljöberättelsen som biläggs verksamhetsberättelsen.

Förvaltningen har haft som mål att minska elanvändningen, öka andelen ekologiska livsmedel, i första hand välja varor som uppfyller kraven för positiv miljömärkning och öka källsorteringen av avfall. Målet var också att ställa miljökrav i upphandlingar och bedriva utåtriktat miljö- och Agenda 21-arbete i stadsdelen.

Av enheternas uppföljningar framgår att de flesta arbetat med att minska elanvändningen och flera med att öka andelen ekologiska livsmedel. Så gott som alla enheter väljer i första hand miljömärkta varor när det är möjligt. Uppföljningsinstrumenten för el och ekologiska livsmedel har dock brister. När det gäller el har elleverantören inte lämnat erforderlig statistik. När det gäller livsmedel har enheter förbisett att särkontera ekologiska livsmedel, vilket gör att statistiken inte är tillförlitlig.

I samarbete med innerstadens stadsdelsförvaltningar har utbildning genomförts för medarbetare, främst miljöombud i förvaltningen. Ämnen har varit eleffektivisering, kemikalier du möter i din vardag, studiebesök på en ekologisk bondgård, naturguidning, grundläggande miljöombudsutbildning samt matutbildning. Ca 50 medarbetare har deltagit i miljöutbildning. Flera enheter har ökat sin källsortering till att omfatta fler fraktioner.

I förvaltningens upphandling av gatudrift har ställts genomarbetade miljökrav. Vidare har avtal skrivits med upphandlade kostentreprenörer om att minst 15 % av inköpta livsmedel ska vara ekologiska år 2006.

Agenda 21-arbetet

Agenda 21-arbetet har bedrivits främst inom områdena resor och transporter, närmiljö och fastighetsnära källsortering.

Resor och transporter

Förvaltningen deltog i det regionala projektet Samverkan för hållbart resande inom de bägge delprojekten Bilpoolslansering och Säker och lekvänlig skolväg. Två bilpooler startade i stadsdelen och en annonskampanj om bilpool genomfördes också riktad till företag. För två skolor på Norrmalm har en handlingsplan i samarbete med gatu- och fastighetskontoret tagits fram med åtgärder för att förbättra skolvägen med syftet att fler barn ska promenera till skolan. Aktiviteter genomfördes inom ramen för den internationella kampanjen ”I stan utan min bil”. Gatu- och fastighetsnämnden har beviljas medel ur Miljömiljarden för projektet Mobilitetscentrum. Genomförandet av projektet ska drivas i samarbete med ett antal stadsdelsförvaltningar, däribland Norrmalm.

Närmiljö

Förvaltningen fortsätter samarbetet med gårdsutveckling inom ramen för Grönskande levande gårdar och närsamhällen. Förvaltningen har subventionerat tre gårdar för att komma igång med sitt gårdsarbete och ytterligare två har fått starthjälp. Inspirationsmöten, ett seminarium om mat, hälsa och miljö samt två gårdsvandringar på Norrmalm har genomförts.

Fastighetsnära källsortering

Norrmalm är ett av tre stadsdelsområden som ska pröva fastighetsnära källsortering. Förvaltningen har deltagit i en arbetsgrupp tillsammans med renhållningsförvaltningen, stadsbyggnadskontoret, Förpackningsinsamlingen, renhållningsentreprenörer, Kungsholmens och Hässelby-Vällingbys stadsdelsförvaltningar. En workshop har genomförts med drygt 60 fastighetsägare från Norrmalm. Förvaltningen har också representerat stadsdelsförvaltningarna i en arbetsgrupp för ny renhållningsordning med avfallsplan 2006.

Åtta stadsdelsförvaltningar däribland Norrmalm har erhållit medel ur Miljömiljarden för projektet ”Fastighetsnära källsortering - Sortera mera”. Förberedelser har gjorts för rekrytering av ett projektteam på fyra personer samt praktiskt förberedelsearbete.

Helande trädgård

Gården till Riddarsporrens äldreboende färdigställdes till en enklare terapeutisk trädgård. Officiell invigning skedde i juni 2004. Upprustningen har huvudsakligen bekostats av medel från Forsgrénska fonden.

Miljödiplomering av företag

Förvaltningen har samarbetat med Miljöcentrum för miljödiplomering av företag. Ett företag diplomerades i februari och ytterligare nio småföretag eller organisationer på Norrmalm har påbörjat sitt miljöarbete eller anmält intresse att delta. Av dessa har sex kvalificerat sig för miljödiplom, vilka delas ut i februari 2005. Ett företag arbetar för andra årets diplomering.

Dagvattenstrategi

Förvaltningen har deltagit i en arbetsgrupp som letts av Stockholm Vatten AB för genomförande av dagvattenstrategin i Stockholm. Frågor som diskuterats har bl.a. varit rening av halkbekämpningssand, alternativt halkbekämpningsmedel, program för utbyggnad av dagvattenanläggningar, ansvarsfrågor och informationsmaterial.

Bryta segregationen och fördjupa demokratin

Kommunfullmäktiges prioriterade inriktning

Metoder skall utvecklas inom stadens alla verksamheter i syfte att synliggöra, motverka och bryta fördomar, rasism och diskriminerande strukturer. Ökad möjlighet till reell påverkan skall skapas genom fördjupad lokal demokrati, delaktighet och inflytande.

Uppfyllelse av åtaganden

Stadsdelsnämndens generella åtaganden 2004	Uppfyllelse
Vi åtar oss att: Synliggöra, motverka och bryta fördomar, rasism och diskriminerande strukturer.	Åtagandet har uppfyllts. Bedömningsunderlag: Genomgång av jämställdhetsplaner, mobbningsplaner, ärendegenomgångar, olika former av brukarundersökningar, uppföljning av synpunkter och klagomål.
Bemöta alla på ett professionellt och respektfullt sätt.	Åtagandet har uppfyllts. Bedömningsunderlag: Ärendegenomgång, olika former av brukarundersökningar, uppföljning av synpunkter och klagomål.
Ha god tillgänglighet för telefon och besök.	Åtagandet har uppfyllts. Bedömningsunderlag: Olika former av brukarundersökningar, uppföljning av synpunkter och klagomål, genomgång av de uppgifter som finns i förvaltningens telefonväxel.
Ha former för delaktighet och inflytande så att medborgarna har möjlighet att påverka beslut som rör stadsdelsnämndens verksamheter.	Åtagandet har uppfyllts. Bedömningsunderlag: Olika former av brukarundersökningar, uppföljning av synpunkter och klagomål, press och media.
Ha former för delaktighet och inflytande så att brukarna är delaktiga i planeringen av de insatser stadsdelsförvaltningen erbjuder.	Åtagandet har uppfyllts. Bedömningsunderlag: Ärendegenomgång, olika former av brukarundersökningar, uppföljning av synpunkter och klagomål.

Ökad integration

Åtgärder för att öka förvärvsfrekvensen för långtidsarbetslösa och för att bidra till ökad integration

För gruppen långtidsarbetslösa har arbetskonsulenten och arbetssökarverksamheten Competencen gett nya möjligheter till arbete genom aktiva åtgärder som bl.a. heldagssysselsättning i form av arbetssökarverksamhet. Verksamheten är intäktsfinansierad och även andra stadsdelsförvaltningar har köpt platser av enheten. Under 2004 har stadsdelsförvaltningen haft möjlighet att disponera 25 årsplatser för bidragsberättigade arbetssökande och 30 årsplatser för offentligt skyddat arbete, OSA.

Under året har stadsdelsförvaltningen samarbetat med Arbetsförmedlingen rehab och Försäkringskassan. Samarbetet, kallat Norrmalmsnätverket, har resulterat i bättre utredningar och insatser till brukare som behöver samordnade insatser för att bli självförsörjande.

Stadsdelsförvaltningen har även arbetat för att kunna erbjuda ungdomar med funktionshinder sommarjobb. Detta för att ge ungdomarna möjlighet att sommarjobba samtidigt som arbetsgivaren

fått tillfälle att se deras starka sidor och vad de kan tillföra arbetsplatsen. Avsikten är att ungdomarna ska kunna undvika ett bidragsberoende i framtiden. I övrigt har stadsdelsförvaltningen haft ett aktivt förhållningssätt med fokus på självförsörjning i stället för bidrag, dagliga ärendedragningar, teamarbete och handledning för personalen.

Minskat behov av ekonomiskt bistånd

Antal hushåll med försörjningsstöd

Staden har haft som mål att under perioden 1999 till 2004 halvera antalet personer med ekonomiskt bistånd. Under 2004 hade stadsdelsförvaltningen ett genomsnitt av antal vuxna bidragstagare per månad om 381. Det är en ökning med 6,7 % jämfört med 2003 då antalet var 357. Det kan jämföras med den ökning som skett inom staden med 6,5 %. För den största ökningen står gruppen med arbetsmarknadsrelaterade försörjningshinder. I förhållande till halveringsmålet har Norrmalms stadsdelsnämnd uppnått 57 % och staden totalt 66 %.

Norrmalms stadsdelsförvaltning har tecknat en samverkansöverenskommelse med arbetsförmedlingen, försäkringskassan och landstinget som ska underlätta samarbetet med att finna adekvata lösningar för den enskildes rehabilitering i syfte att bl.a. klara egen försörjning.

Medborgarnas delaktighet

Medborgarnas möjligheter till insyn och deltagande i de demokratiska processerna

Genom webbverktyget Insyn har medborgarna haft tillgång till föredragningslistor, ärenden till och protokoll från stadsdelsnämndens sammanträden. Drygt 800 personer prenumererar på utskick från Insyn. På Norrmalms webbplats finns information om och möjlighet att få kontakt med stadsdelsförvaltningen och dess olika verksamheter. Webbplatsen är anpassad för funktionshindrade. Allmänheten får också via lokalpressen information om stadsdelsnämndens arbete, viktiga ärenden som stadsdelsnämnden har att ta ställning till samt olika aktiviteter inom ramen för stadsdelsnämndens ansvarsområde.

Varje sammanträde, utom i juni och i december, inleddes med en öppen del då de som lämnat medborgarförslag och andra intresserade hade möjlighet att ta upp frågor och synpunkter med stadsdelsnämnden. Vid den öppna delen behandlades också ett tema av intresse för stadsdelsnämndens fortsatta arbete.

Medborgarna har även haft möjlighet att påverka stadsdelsnämndens arbete genom att inkomma med medborgarförslag. Under året har 37 medborgarförslag inkommit, 19 av dem har beretts av stadsdelsförvaltningen, ett fåtal har överlämnats till gatu- och fastighetskontoret för vidare handläggning och resten har besvarats. Några förslagsställare har utnyttjat möjligheten att i samband med stadsdelsnämndens sammanträde närmare utveckla sitt förslag. Av de beredda medborgarförslagen har två lett till åtgärder från stadsdelsförvaltningens sida.

Antalet inkomna medborgarförslag under åren 2002 – 2004.

År	2002	2003	2004
Antal	60	47	37

I stadsdelsförvaltningens reception lämnas viss medborgarservice. Där finns också en dator vid vilken besökare kan gå in på stadens webbplats. Publika datorer finns också i biblioteken i Väderkvarnens och Vädurens servicehus. I stadsdelsförvaltningens reception finns möjlighet att, genom förvaltningens samarbete med Advokatsamfundet, boka tid för kostnadsfri rådgivning hos en advokat.

Inom stadsdelsnämnden har en demokratiberedning arbetat. Demokratiberedningen har engagerat sig för att personligen ge information till alla elever i skolår 9 i stadsdelens kommunala grundskolor. Informationen har syftat till att tydliggöra hur den lokala demokratin fungerar och om möjligheterna att lämna medborgarförslag.

Det lokala kultur- och föreningslivet

I syfte att stödja det lokala föreningslivet har hyran av stadsdelsnämndens lokaler subventionerats för föreningar. En förteckning över sådana lokaler finns publicerad på stadsdelsnämndens webbplats och finns att få i stadsdelsförvaltningens reception.

Föreningar och organisationer som bedriver rådgivning och förebyggande verksamhet för äldre eller människor med fysiska eller psykiska funktionshinder har kunnat få bidrag från stadsdelsnämnden till sin verksamhet eller projekt. Under verksamhetsåret har tio föreningar erhållit verksamhetsbidrag. Den utdelade summan var 90 tkr totalt.

Konsumentvägledning

Under verksamhetsåret har 1 835 konsumentärenden handlagts och registrerats. Jämfört med förra året har antalet registrerade ärenden minskat med 348. Av de ärenden som registrerades under 2004 har ca 95 % varit direktrådgivning vid reklamationer av varor och tjänster, tvister mellan konsument och näringsidkare, information om gällande konsumenträtt eller förköpsinformation. De mest förekommande frågorna har handlat om hantverks-, tele- och Internettjänster eller hemelektronik.

Den förebyggande konsumentverksamheten har omfattat information om grundläggande konsumentkunskap till nio klasser i skolår 8 och 9 och till två föreningar. I samband med stadsdelsnämndens sammanträde i september anordnade stadens konsumentförvaltning ett tema kring frågor om hantverkstjänster. Ett nittiototal konsumenter kom för att lyssna på Konsumentverkets expert i dessa frågor. "Månadens konsumentfråga" har ingått i stadsdelsförvaltningens annons i lokaltidningen. Därutöver har flera näringsidkare kontaktat konsumentvägledningen för information om gällande rätt och regelverk inom konsumentområdet.

I oktober 2004 genomfördes en kommunövergripande brukarundersökning för att fastställa ett nöjd-kund index för stadens konsumentverksamhet. Av resultatredovisningen framgår att värdet för konsumentvägledning i Stockholm är 4,45 på en femgradig skala. Indexet för Norrmalms konsumentvägledning mättes till 4,62 på samma skala.

Ta ansvar för ekonomin

Kommunfullmäktiges prioriterade inriktning

Staden skall ta ett aktivt ansvar för ekonomin genom höga krav på budgethållning, en effektiv användning av resurserna samt en i övrigt god ekonomisk hållning.

Uppfyllelse av generella åtaganden

Stadsdelsnämndens generella åtaganden 2004	Uppfyllelse i relation till det ekonomiska utfallet
Vi åtar oss att: Systematiskt arbeta för att tilldelade resurser används så effektivt som möjligt.	Åtagandet har uppfyllts. Bedömningsgrund: Under året har ett intensivt arbete pågått för att komma till rätta med befärade underskott inom verksamheter och enheter och i flera fall har arbetet givit gott resultat. Inom verksamhetsområdet omsorg om funktionshindrade har trots ett ihärdigt effektiviseringsarbete inte budget i balans kunnat uppnås.
Kontinuerligt följa den ekonomiska utvecklingen och snabbt vidta åtgärder vid avvikelser.	Åtagandet har uppfyllts. Bedömningsgrund: Under året har nämndens verksamhet följts upp i månadsrapporter, tertialrapporter och verksamhetsberättelse. Varje månad tas dessutom en uppföljningskalkyl fram för respektive enhet samt en total för stadsdelsnämnden.

Ekonomiskt utfall

I tabellen nedan redovisas utfall per verksamhetsområde och anslag före och efter resultatöverföringar. Dessutom redovisas som jämförelse bokslutet för 2003.

Mnkr netto	Budget 2004	Bokslut 2004	Differens	Resultat- fond 2003	Resultat- överföring till 2005	Differens efter resultat- överföring	Bokslut 2003
Nämnd- och förvaltnings- administration	39,0	37,6	1,4	-	-	1,4	50,0
Social omsorg	75,7	71,3	4,4	-	-	4,4	68,6
Stadsmiljö	32,5	31,0	1,5	-	-	1,5	28,2
Förskola	118,5	113,7	4,8	4,8	3,7	5,9	98,7
Skolbarnsomsorg	30,5	31,1	-0,6	-	-	-0,6	30,0
Skola	265,7	267,1	-1,4	5,3	2,6	1,3	262,3
Barn med behov av särskilt stöd	29,2	26,1	3,1	-	-	3,1	26,6
Äldreomsorg	405,8	395,6	10,2	-3,6	-0,1	6,7	424,6
Omsorg om funktionshindrade	82,8	90,7	-7,9	-1,6	-1,1	-8,4	82,4
Kultur- och fritidsverksamhet	4,3	3,9	0,4	0,3	0,2	0,5	3,9
Övrigt	0,0	2,0	-2,0	-	-	-2,0	1,4
Summa anslag 1	1 084,0	1 070,1	13,9	5,2	5,3	13,8	1 076,7
Arbetsmarknadsåtgärder	3,6	3,5	0,1	-	-	0,1	4,3
Ekonomiskt bistånd	26,8	37,9	-11,1	-	-	-11,1	33,1
Summa anslag 2	30,4	41,4	-11,0	-	-	-11,0	37,4
Totalt Norrmalm	1 114,4	1 111,5	2,9	5,2	5,3	2,8	1 114,1

Stadsdelsnämnden redovisar ett överskott om 2,9 mnkr före resultatdispositioner och 2,8 mnkr efter resultatdispositioner. Större underskott redovisas inom omsorg om funktionshindrade och ekonomiskt bistånd. Dessa täcks av överskott inom övriga verksamhetsområden och särskilt inom äldreomsorgen.

Barn och ungdom

Barn- och ungdomsavdelningen omfattar förskolan, grundskolan, skolbarnsomsorgen, de öppna fritidsverksamheterna, social omsorg för barn och unga, barn i behov av särskilt stöd samt barn och unga med funktionshinder. Avdelningen arbetar utifrån en helhetssyn för att ge goda förutsättningar för hälsa, utveckling och lärande för alla barn och ungdomar i åldern 0-20 år.

Norrmalms kvalitetsredovisning

I bilaga finns Norrmalms kvalitetsredovisning för 2004 där en beskrivning av årets verksamhet ges inkl. resultat och måluppfyllelse.

Verksamhetsmått

Nedan redovisas några verksamhetsmått/nyckeltal. Ytterligare nyckeltal finns i bilagorna.

Antal barn/elever	2002	2003	2004
Förskola	1 143	1 171	1 264
Skola inkl. förskoleklass	4 557	4 521	4 497
Skolbarnsomsorg	1 125	1 132	1 095

Antalet förskolebarn har ökat med drygt 90 medan antalet elever minskat med ca 25 jämfört med 2003. Även antalet elever med skolbarnsomsorg har minskat jämfört med år 2003.

Antal barn/elever per lärare/anställd	2002	2003	2004
Förskola	5,0	5,3	4,9
Skola	12,0	13,7	11,6
Skolbarnsomsorg	10,7	12,6	11,2

Antalet barn/elever per lärare/anställd har minskat under år 2004 jämfört med år 2003. Motsvarande uppgift i genomsnitt för hela staden år 2003 var 4,6 för förskola, 12,2 för skola och 12,6 för skolbarnsomsorg.

Andel förskollärare	2002	2003	2004
	62 %	63 %	62 %

Andelen förskollärare av de anställda inom förskolorna uppgick till 62 % under 2004. Motsvarande andel för hela staden var 41 % år 2003.

Antalet barn per avdelning i genomsnitt har minskat jämfört med 2003 från 15,9 till 15,7. Motsvarande uppgift i genomsnitt för hela staden år 2003 var 16,0.

År	Antal avd.	Antal barn	Barn per avd.
2003	73	1 160	15,9
2004	79	1 244	15,7

Ekonomiskt utfall

Mnkr netto	Budget 2004	Bokslut 2004	Differens	Resultat- fond 2003	Resultat- överföring till 2005	Differens efter resultat – överföring	Bokslut 2003
Förskola	118,5	113,7	4,8	4,8	3,7	5,9	98,7
Skolbarnsomsorg	30,5	31,1	-0,6	-	-	-0,6	30,0
Skola	265,7	267,1	-1,4	5,3	2,6	1,3	262,3
Fritidsverksamhet	4,3	3,9	0,4	0,3	0,2	0,5	3,9
Barn med behov av särskilt stöd	29,2	26,1	3,1	-	-	3,1	26,6
Social omsorg för barn och ungdom	30,5	26,8	3,7	-	-	3,7	25,9
Omsorg om funktionshindrade, barn och ungdom	16,0	15,0	1,0	-	-	1,0	*
Totalt	494,7	483,7	11,0	10,4	6,5	14,9	447,4

* Redovisades under omsorg om funktionshindrade, vuxna under 2003.

Förskola

Förskola redovisar ett överskott före resultatöverföringar på 4,8 mnkr. Av överskottet förklaras 2,6 mnkr av ej förbrukade medel för underhåll av lokaler och för start av nya förskolor. Av dessa begärs 0,8 mnkr ombudgerade till 2005. I övrigt förklaras överskottet av lägre centrala kostnader enligt beslut i tertialrapport 1 som en åtgärd att undvika överskridande av budget. Personalkostnaderna har ökat med knappt 16 % jämfört med 2003. Detta beror framförallt på att sex nya förskoleavdelningar öppnats med sammanlagt 93 platser.

Fyra av sju förskolor redovisar underskott för årets verksamhet. För tre av dessa täcks underskottet av tidigare års överskott och sex av de sju förskoleenheterna för med sig överskott till år 2005. Efter resultatöverföringar redovisar förskola ett överskott på 5,9 mnkr.

Skola och skolbarnsomsorg

Skola och skolbarnsomsorg redovisar ett sammanlagt underskott på 2,0 mnkr före resultatöverföringar vilket i huvudsak överensstämmer med resultatenheternas sammanlagda underskott. Personalkostnaderna har ökat med knappt 6 % jämfört med 2003.

Fyra av sju skolor redovisar underskott för årets verksamhet. För tre av dessa täcks underskottet av tidigare års överskott och sex av sju skolor för med sig överskott till år 2005. Efter resultatöverföringar redovisas ett överskott om 0,7 mnkr för skola inkl. skolbarnsomsorg.

Fritidsverksamhet

Fritidsverksamheten redovisar ett överskott på 0,4 mnkr före resultatöverföringar och 0,5 mnkr efter resultatöverföringar.

Nedan visas nettokostnaderna för fritidsverksamhet i relation till antalet barn och ungdomar 0-17 år i stadsdelsnämnden. Motsvarande uppgift för hela staden var 1 724 kr år 2003.

Nettokostnad/barn och ungdom 0-17 år (kr)	2002	2003	2004
	918	952	995

Barn med behov av särskilt stöd

För barn med behov av särskilt stöd redovisas ett överskott på 3,1 mnkr. Överskottet är av redovisningsteknisk karaktär. Hela anslaget har fördelats men bokförs inte alltid under rätt verksamhetskod på skolor och förskolor. Anslaget för barn med behov av särskilt stöd används dels till placeringar på specialskolor, dels fördelas pengar internt till skolor och förskolor.

Social omsorg för barn och ungdom

Social omsorg för barn och ungdom redovisar ett överskott på 3,7 mnkr jämfört med budget. Överskottet beror till största delen på att antalet placeringar har minskat även under år 2004. Minskningen motsvarar minskade vårddygnskostnader om ca 3,5 mnkr. Kostnader för öppenvårdsinsatser har däremot ökat med 1,6 mnkr.

Antal vårddygn	2002	2003	2004
§ 12-hem	812	467	0
HVB (vård och boende)	3 635	2 398	2 367
Familjehem	13 140	11 410	8 890
Summa	17 587	14 275	11 257

Omsorg om funktionshindrade, barn och ungdom

För omsorg om funktionshindrade, barn och ungdom, redovisas ett överskott om 1,0 mnkr vad gäller externa nettokostnader. När hänsyn även tas till förvaltningsinterna kostnader om 3,0 mnkr redovisas ett underskott om 2,0 mnkr.

Vuxna

Social omsorg för vuxna vänder sig till personer med sociala-, psykosociala- och missbruksproblem samt personer med psykiska, fysiska och begåvningsmässiga funktionshinder. Inom verksamhetsområdet handläggs även ärenden om ekonomiskt bistånd, riksferdtjänst och utredningar av lokal färdtjänst.

Missbrukarvård

Behovet av insatser har ökat hos flera olika kategorier missbrukare, som utgör 82 % av sociala enhetens brukare. Andelen narkotikamissbrukare har ökat med 9 procentenheter sedan år 2000. Det är hasch som står för den största ökningen. Andelen alkoholmissbrukare har sedan år 2000 varierat och var under 2004 som lägst med 37 %. Överlag ökar användandet av alla typer av droger i och med att tillgången på droger är större än tidigare och priserna lägre.

Andel missbrukare i % av sociala enhetens brukare	2000	2001	2002	2003	2004
Narkotikamissbruk	36	32	32	35	45
Alkoholmissbruk	40	40	44	38	37
Totalt	76	72	76	73	82

Personer med dubbeldiagnoser är resurskrävande då de kräver insatser från flera enheter och tar mycket personalinsatser i anspråk. Multihandikappet gör också att planeringen för dessa personer ofta måste ändras. Då antalet personer med dubbeldiagnoser har ökat kraftigt under de senaste åren och tar mycket resurser i anspråk kommer stadsdelsförvaltningen att under 2005 förtydliga redovisningen av vårdkostnader för dessa personer.

Dubbeldiagnoser	2002	2003	2004
	18	24	30

Antalet personer som erhåller institutionsvård minskar och istället ökar öppenvårdsinsatserna. Goda erfarenheten av öppenvårdsinsatser gör att detta beviljas i första hand. Därefter kan vid behov institutionsvård bli aktuellt. Erfarenheten är att behandling vid institutionsvård i mindre utsträckning ger önskat resultat och kostnaderna även är högre än för öppenvårdsinsatser. Jämfört med föregående år har antalet vård dygn inom institutionsvård minskat med 33 % (exkl. familjehemsvård).

Antal vård dygn	2002	2003	2004
Plac i HVB (vård)	2 766	1 365	698
LVM-hem/övrig LVM-vård	98	404	368
Övriga plac på institution	582	582	469
Familjehemsvård	554	362	508
Summa	4 000	2 713	2 043

Boendeproblemen är fortsatt stora bl.a. till följd av att hyresvärdar och 2:a handsvärdar ställer allt högre krav på sina hyresgästers betalningsförmåga och skötsamhet. Den tidigare ökningen av antal kända fall av boendeproblem verkar dock ha avstannat. Under året har ca 25 vräkningar kunnat förhindras. Behovet av tränings- och försökslägenheter har kunnat tillgodoses och i slutet av året fanns ingen kö.

I genomsnitt har antalet hemlösa brukare varit ca 34 sedan 2000. Under året skedde en markant ökning i augusti till 51 brukare för att sedan åter sjunka till 33 mot slutet av året. Däremot har antalet bostadslösa, som också legat på i genomsnitt 34 brukare sedan 2000, en minskning till 29 brukare i augusti för att sedan öka till 39 brukare i slutet av året.

Socialpsykiatri

Social omsorg till personer med långvariga psykiska funktionshinder innehåller såväl uppsökande insatser som långvarigt socialt behandlings- och rehabiliteringsarbete. Under året har stadsdelsförvaltningen arbetat tillsammans med landstingets psykiatri för att utveckla samarbetet. Möten har ägt rum varje månad och arbetet pågår med ett lokalt samverkansavtal. Vidare har stadsdelsförvaltningen arbetat för att kunna tillgodose behovet av boende för personer med psykiska funktionshinder.

Socialpsykiatriska insatser (20-64 år)

Antal personer	2002	2003	2004
Särskilt boende med heldygnsoomsorg*	21	14	14
Familjehem inklusive HVB	14	26	26
Annat boende**	22	21	18
Boendestöd	108	115	112
Rehabilitering, sysselsättning, arbetsträning, utbildning	319	348	307

* Innefattar Vanadisvägens stödboende, stödteamet på Surbrunnsgatan samt sjukhem.

** Innefattar stödteamet på Frejgatan, kollektivboende, försökslägenheter och inackorderingshem.

Ekonomiskt bistånd och arbetsmarknadsåtgärder

Försörjningsstödsenheten handlägger alla ärenden som avser ekonomiskt bistånd. I arbetet ingår motivationssamtal, bedömningar och beslut om ekonomiskt bistånd och andra insatser som leder till självförsörjning. Under 2004 hade stadsdelsförvaltningen ett genomsnitt av antal vuxna bidragstagare per månad om 381. Det är en ökning med 6,7 % jämfört med 2003 då antalet var 357. Det kan jämföras med den ökning som skett inom staden med 6,5 %.

Omsorg om funktionshindrade, vuxna

Omsorg om funktionshindrade omfattar bistånd, stöd och service till personer under 65 år med fysiska eller begåvningsmässiga funktionshinder/sjukdomar. De senaste åren har det skett en ökning av antalet yngre dementa som är i behov av gruppboende/sjukhem och personer som är i behov av daglig verksamhet. Under året startades ytterligare en daglig verksamhet inom stadsdelen enligt LSS med plats för upp till tolv brukare.

Antal personer aktuella för bistånd under år:	2003	2004
Gruppboende SoL samt sjukhemsplaceringar	13	19
Korttidsvistelse enligt SoL	9	8
Korttidsvistelse enligt LSS	8	9
Gruppboende enligt LSS externt	*17	*17
Gruppboende enligt LSS internt	40	40
Dagverksamhet SoL	7	7
Daglig verksamhet LSS	57	66
SoL-insatser över 90 timmar	6	5
LSS insatser över 90 timmar	8	5
*Varav tre familjehem		

Ekonomiskt utfall

Mnkr netto	Budget 2004	Bokslut 2004	Differens	Resultat- fond 2003	Resultat- överföring till 2005	Differens efter resultat – överföring	Bokslut 2003
Verksamhetsledning I o F	2,4	1,7	0,7	-	-	0,7	0,7
Missbrukarvård	14,9	14,2	0,7	-	-	0,7	12,1
Socialpsykiatri	27,9	28,6	-0,7	-	-	-0,7	29,9
Ekonomiskt bistånd	30,4	41,4	-11,0	-	-	-11,0	37,4
Omsorg om funktionshindrade	66,8	75,7	-8,9	-1,6	-1,1	-9,4	82,4
Totalt	142,4	161,6	-19,2	-1,6	-1,1	-19,7	162,5

Kostnaderna för missbrukarvård har under 2004 uppgått till 14,2 mnkr vilket innebär ett överskott om 0,7 mnkr. Jämfört med 2003 har kostnaderna ökat med 2,1 mnkr.

För socialpsykiatri redovisas ett underskott om 0,7 mnkr vad gäller externa nettokostnader. När hänsyn även tas till interna nettokostnader redovisas ett överskott om 0,6 mnkr. Kostnaderna för socialpsykiatri har under 2004 uppgått till 28,6 mnkr vilket jämfört med 2003 innebär en minskning med 1,3 mnkr.

Kostnader för ekonomiskt bistånd och arbetsmarknadsåtgärder uppgick under 2004 till 41,4 mnkr vilket innebär ett underskott om 11,0 mnkr. Jämfört med 2003 innebär det ökade kostnader med 4,0 mnkr.

Omsorg om funktionshindrade vuxna redovisar ett underskott om 8,9 mnkr före resultatöverföringar. Beställarsidan redovisar ett underskott om 6,6 mnkr. Underskottet avser framförallt insatser inom gruppboende och kostnader för LASS. Resterande underskott avser Utförarenheten, Katarinahuset. Efter resultatöverföringar uppgår underskottet till 9,4 mnkr.

Äldreomsorg

Äldreomsorgen ger bistånd, service, omsorg och vård till personer som är 65 år och äldre. I detta inbegrips att informera om insatser inom äldreomsorgen, besluta om bistånd efter ansökan och utforma biståndet i samverkan med brukaren. Verksamhetsområdet omfattar hemtjänst i ordinärt boende, äldreboende i servicelägenhet, äldreboende med heldygnsoomsorg och dagverksamheter. I ansvarsområdet för åldersgruppen ingår även riksfärdtjänst samt utredningar om behov av lokal färdtjänst.

Det framtida äldreboendet

Antalet personer 80 år och äldre fortsätter att minska. Under året har arbetet fortsatt med att anpassa stadsdelsnämndens utbud av äldreboende efter minskat behov och efterfrågan. Under hösten har servicehusen Dalagatan med 40 lägenheter och Riddarsporren hus B med 112 lägenheter omstrukturerats till seniorboende. Trots detta har stadsdelsnämnden fortfarande runt 40 servicehuslägenheter tomma. Antalet personer som söker plats på servicehus fortsätter att minska. Stadsdelsnämnden har beslutat om en mindre ombyggnation av Vasens äldreboende för att få fler platser med demensinriktning.

Uppsökande verksamhet

Under året har uppsökande verksamhet bedrivits bland alla stadsdelens invånare som är 80 år och äldre och som inte hade några insatser från äldreomsorgen. Ett brev skickades ut till 1 400 personer där de erbjöds hembesök, telefonkontakt, skriftlig information eller att delta i informationsträffar. Den uppsökande verksamheten ledde till att 256 personer fick skriftlig information hemskickad, 165 personer deltog i informationsmöte, 38 personer fick information via hembesök och 60 personer blev uppringda.

Försöksverksamhet med hemtjänst genom förenklad biståndsbedömning

Den 1 november 2004 startade en försöksverksamhet med fyra timmar hemtjänst genom förenklad biståndsbedömning. Försöksverksamheten omfattar personer som är 80 år och äldre och bor i ordinärt boende inom stadsdelarna Norrmalm och Hägersten. Genom försöksverksamheten ges den äldre möjlighet att själv välja vilka serviceinsatser hon/han vill ha hjälp med högst fyra timmar hemtjänst per månad. Under de två månader som försöksverksamheten pågått har 15 personer i stadsdelen sökt och erhållit sådant bistånd.

Samverkansavtal

Stadsdelsnämnden har under 2004 tillsammans med övriga stadsdelsnämnder i innerstaden träffat ett lokalt samverkansavtal som reglerar bl.a. informationsöverföring, individuell vårdplanering, kvittenser och ansvarsfördelning. Samverkansavtalet bygger på den överenskommelse som

tecknades 2002 mellan Stockholms stad och Stockholms läns landsting om hälso- och sjukvårdsansvar för äldre och fysiskt funktionshindrade.

Gemenskap, aktiviteter och utevistelser

Alla stadsdelsnämndens äldreboende har program för aktiviteter. I samverkan med Adolf Fredriks församling drivs projektet Aktiv tillvaro på Riddarsporrens äldreboende. Projektet innebär att de boende föreslår aktiviteter som projektledaren sedan kan förverkliga. På Väderkvarnens äldreboende pågår ett arbete för att göra aktiviteterna mer tillgängliga för alla boende. Under året har arbetet påbörjats för att utveckla formerna för den individuella planeringen av äldres behov av social gemenskap, aktiviteter och utevistelse. Arbetet kommer fortsätta under 2005.

Dagverksamheter

Dagverksamheten har en stor betydelse som komplement till hemtjänsten och som förebyggande verksamhet. Stadsdelsförvaltningen har under året påbörjat arbete med att anpassa öppettider utifrån de behov som finns. Mimers dagverksamhet har nu öppet även på helger. Vidare har diskussioner inletts om att starta en social dagverksamhet som inte kräver biståndsbeslut.

IT-lösningar inom äldreomsorgen

Att hitta former för teknisk stöd i det dagliga vård- och omsorgsarbetet är ett stort utvecklingsområde inom äldreomsorgen. Under året har stadsdelsförvaltningen undersökt marknaden och diskuterat olika former för teknisk stöd. Det har dock varit svårt att finna finansiering t.ex. från olika fonder och stiftelser av utvecklingsprojekt.

Ekonomiskt utfall

Mnkr netto	Budget 2004	Bokslut 2004	Differens	Resultatfond 2003	Resultatöverföring till 2005	Differens efter resultatöverföring	Bokslut 2003
Verksamhetsledning	2,7	9,4	-6,7	-	-	-6,7	3,6
Biståndshandläggning	10,6	10,6	-	-	-	-	9,4
MAS	0,9	0,7	0,2	-	-	0,2	0,8
Hemvård/Servicehus	159,4	167,9	-8,5	1,1	0,6	-8,0	160,4
Äldreboende	216,8	190,0	26,8	-4,7	-0,7	22,8	233,9
Dagverks	10,2	9,1	1,1	-	-	1,1	8,3
Övrigt	5,2	7,9	-2,7	-	-	-2,7	8,2
Totalt	405,8	395,6	10,2	-3,6	-0,1	6,7	424,6

Äldreomsorgen redovisar ett överskott om 10,2 mnkr före resultatöverföringar. Efter resultatöverföringar uppgår resultatet till 6,7 mnkr. Nettokostnaderna har minskat med 29,0 mnkr jämfört med 2003. Lönekostnaden har minskat med ca 37 mnkr motsvarande 13,0 %. Under 2003 avvecklades flera av stadsdelsnämndens boenden till följd av minskat behov av platser. Detta har inneburit lägre kostnader under år 2004.

Beställarsidan redovisar ett överskott med 4,7 mnkr. För beställarsidan har befolkningsutvecklingen i stadsdelen med minskat antal äldre medfört att behovet av platser minskat. Antalet vård dygn inom äldreomsorg med heldygnsomsorg har jämfört med 2003 minskat med ca 8 200

vilket motsvarar ca 24 platser. Beställarsidans kostnader för hemtjänst har ökat med 4,8 mnkr jämfört med år 2003.

Tabellen visar antalet personer i äldreboende med heldygnsomsorg och antal boende i servicehus respektive med hemhjälpinsatser i ordinärt boende i december respektive år.

Antal personer	2002	2003	2004
Åldersdomshem	114	79	79
Sjukhem	285	256	238
Gruppboende	82	104	114
Servicehus	253	244	166
Hemtjänst i ordinärt boende	791	820	933

Kostnaderna för medicinskt färdigbehandlade har uppgått till endast 0,3 mnkr vilket innebär en minskning med 1,7 mnkr jämfört med 2003. År 2002 uppgick kostnaderna för medicinskt färdigbehandlade till 7,8 mnkr.

Tabellen nedan visar andelen personer som erhållit insatser i relation till totalt antal över 65 år i stadsdelen. För år 2003 redovisas även motsvarande siffra för staden totalt.

Andel i %	2002	2003	Staden 2003	2004
Servicehus	4,6	4,8	4,5	4,6
Hemtjänst i ordinärt boende	15,4	14,9	14,5	16,6
Åldersdomshem	2,4	2,1	1,6	1,2
Sjukhem	7,2	5,9	6,3	5,6
Gruppboende	1,5	1,5	2,3	1,7
Dagverksamhet	1,4	1,5	1,7	1,5

Vad gäller utförarsidans olika boenden har omstruktureringsarbetet och anpassningar till behoven fortsatt under 2004. De numera avvecklade servicehusen Dalagatan och Riddarsporren redovisar underskott vilket kan förklaras av det försenade beslutet om omvandling till seniorboende.

Av stadsdelsnämndens tre utförarenheter inom hemtjänst redovisar två överskott för årets verksamhet. Två av enheterna för med sig överskott till år 2005. Resultatenheten Johannes öppna hemtjänst har trots ett påtagligt förbättrat resultat jämfört med år 2003 inte helt lyckats med att täcka ingående underskott från 2003. Se vidare under rubriken Resultatenheter.

Stadsdelsnämnden har under 2004 beviljats särskilda budgetmedel med 1,3 mnkr för avveckling av Nya Hemmet och 2,1 mnkr för tomgångshyror vid servicehusen Dalagatan och Riddarsporren hus B.

Stadsmiljö

Stadsmiljö omfattar ansvar för barmarksrenhållning och vinterväghållning på gator, torg och i parker samt för underhåll och drift av parkmark. Skötseln av gator, torg och parker utförs av entreprenörer. I ärenden som rör planering av ny- och ombyggnation eller övriga ändringar av detaljplan inom stadsdelen är stadsdelsnämnden remissinstans. Stadsdelsnämnden svarar för upplåtelse av torgplatser, ansvarar för beslut om enklare bygglov samt upplåtelse av offentlig plats, har tillsyn över folköls- och tobaksförsäljning och är remissinstans när det gäller tillstånd för alkoholservering. Inom stadsmiljö finns även ansvaret för Norrmalms Agenda 21- och miljöarbete.

Verksamheten beskrivs under avsnittet ”Bygga bostäder och utveckla Stockholm”.

I nedanstående tabell redovisas Norrmalms kostnad för barmarks- och vinterväghållning per/m² vägyta. Motsvarande uppgifter för hela staden var år 2003 3,40 kr/m² för barmarksrenhållning och 6,20 kr/m² för vinterväghållning.

Kostnad/m ² (kr)	2002	2003	2004
Barmark	12	13	13
Vinterväghållning	10	6	10

Ekonomiskt utfall

Mnkr netto	Budget 2004	Bokslut 2004	Differens	Resultat- fond 2003	Resultat- överföring till 2005	Differens efter resultat- överföring	Bokslut 2003
Stadsmiljöenheten	3,8	3,9	-0,1	-	-	-0,1	3,5
Barmarksrenhållning	19,5	18,0	1,5	-	-	1,5	20,6
Vinterväghållning	11,8	11,9	-0,1	-	-	-0,1	8,5
Parkskötsel	5,5	7,3	-1,8	-	-	-1,8	5,9
Agenda 21	0,1	0,1	-	-	-	-	0,1
Torghandel	-0,1	-0,2	0,1	-	-	0,1	-0,4
Bygglov och markupplåtelse	-8,1	-10,5	2,4	-	-	2,4	-10,0
Konsumentrådgivning	-	0,5	-0,5			-0,5	
Totalt	32,5	31,0	1,5	-	-	1,5	28,2

Stadsmiljö redovisar ett nettoöverskott om 1,5 mnkr som i huvudsak avser ökade intäkter för bygglov och markupplåtelse.

Kostnaderna för vinterväghållning uppgick till 11,9 mnkr vilket är en ökning med 3,4 mnkr jämfört med 2003. För barmarksrenhållning och parkskötsel har kostnaderna uppgått till 25,3 mnkr vilket är en minskning med 1,2 mnkr.

Ledning och administrativt stöd

Förvaltningsledningen består av stadsdelsdirektören och fr.o.m. 1 januari 2005 fem avdelningschefer. Det administrativa stödet är främst organiserat i ekonomiavdelningen, personalavdelningen och stadsmiljö- och planeringsavdelningen. Inom dessa avdelningar finns också controller-funktioner för ekonomistyrning, personaladministration, information, lokalhållning och upphandling. Förvaltningsledningens främsta uppgift är att utveckla mål- och resultatstyrningen i enlighet med stadens integrerade ledningssystem, ILS, för att få en nära koppling mellan stadsdelsnämndens generella åtaganden, verksamheternas ekonomiska förutsättningar och ett effektivare resursutnyttjande.

Under år 2004 gjordes en utvärdering av Norrmalms organisation i syfte att ta reda på om den var funktionell och stödde verksamheten på ett effektivt sätt. Utvärderingen visade att organisationen i stort fungerade väl men att det fanns utrymme för vissa förbättringar. Förvaltningsorganisationen ändrades därför från den 1 januari 2005 så att verksamheterna inom vård och omsorg för vuxna sammanfördes till en avdelning. Förbättringsarbetet kommer att fortsätta under 2005.

I oktober träffades nämndens ledamöter och förvaltningens chefer under en dag för att ha en dialog kring de olika verksamheterna.

Under året förbereddes förvaltningens byte av ekonomisystem som skedde vid årsskiftet 2004/2005.

Ekonomiskt utfall

Mnkr netto	Budget 2004	Bokslut 2004	Differens	Resultat- fond 2003	Resultat- överföring till 2005	Differens efter resultat- överföring	Bokslut 2003
Nämndverksamhet	2,6	2,5	0,1	-	-	0,1	2,5
Administrativa avdelningar	20,7	20,0	0,6	-	-	0,6	19,1
IT-kostnader	8,0	5,8	2,2	-	-	2,2	7,9
Övriga gem. kostnader	7,7	9,4	-1,7	-	-	-1,7	20,5
Totalt	39,0	37,8	1,2	-	-	1,2	50,0

Överskottet inom nämnd- och förvaltningsadministration om 1,2 mnkr beror främst på minskade IT-kostnader. Under 2004 har vissa IT-kostnader fördelats till respektive enhet/verksamhet. Underskottet under övriga gemensamma kostnader om 1,7 mnkr avser kostnader för övertalighet för centralt placerade personer.

Budgetutfall jämfört med prognostiserat utfall i tertialrapporter

I nedanstående tabeller redovisas dels prognostiserade nettokostnader innan resultatöverföringar i tertialrapporter dels slutligt budgetutfall jämfört med det prognostiserade utfallet.

Nettokostnader mnkr	Tertialrapport 1	Tertialrapport 2	Bokslut 2004
Anslag 1	1 076,9	1 096,5	1 070,1
Anslag 2	40,0	41,4	41,4
Totalt	1 116,9	1 137,9	1 111,5

Nettoavvikelse mnkr	Tertialrapport 1	Tertialrapport 2	Bokslut 2004
Anslag 1	-2,8	-15,1	13,9
Anslag 2	-10,0	-11,0	-11,0
Totalt	-12,8	-26,1	2,9

Utfallet för anslag 1 uppgår till ett överskott om 13,9 mnkr jämfört med budget och är en markant förbättring jämfört med framförallt tertialrapport 2. Förklaringarna är bl.a. en kraftfull satsning för att minska övertaligheten och en allmän återhållsamhet under hösten inom de olika verksamheterna. Emellertid kan konstateras att för några verksamheter/enheter har prognoserna varit felaktiga. Efter att under 2004 ha arbetat med införandet av stadens nya ekonomisystem kommer under 2005 ett utvecklingsarbete med rapporter och prognoser att ta vid. Avsikten är att bättre och mer tillförlitliga prognoser ska kunna göras för samtliga enheter och verksamhetsområden.

Underskottet om 11,0 mnkr för anslag 2 har förutsetts under i stort sett hela året.

Omslutningsförändringar

Under året har 142,9 mnkr budgeterats i omslutningsförändringar, d.v.s. ökade intäkter och kostnader avseende försäljning av olika verksamheter. De största omslutningsförändringarna finns inom äldreomsorg, grundskola, omsorg om funktionshindrade och arbetsmarknadsåtgärder.

Effekt och analys av beslutade åtgärder

I tertialrapport 1 fattade nämnden beslut om besparingsåtgärder om sammanlagt 8,0 mnkr, bl.a. beslutades att begränsa nyanställningar för att minska övertaligheten. Nämnden beslutade även att övertidsuttaget inom äldreomsorg och omsorg om funktionshindrade skulle minskas.

Arbetet med att snabbt hitta alternativ och lösningar för övertalig personal har prioriterats under hösten och nettoövertaligheten har minskat från 61 i augusti till 29 vid årets slut. I tertialrapport 2 uppskattades kostnaden för övertalighet att komma att uppgå till ca 14 mnkr medan utfallet uppgick till ca 10,5 mnkr. Jämfört med 2003 har övertidskostnaden inom äldreomsorg och omsorg om funktionshindrade minskat med 2,9 mnkr motsvarande ca 30 %.

Det har även funnits en allmän restriktivitet inom verksamheterna vilket bidragit till att vända det befarade underskottet till ett mindre överskott.

Kostnads- och intäktsutveckling

mnkr	Bokslut 2002	Bokslut 2003	Bokslut 2004	Ökning/ minskning 03-04
Kostnader				
Personalkostnader	718,1	707,3	689,1	-18,2
Hyror, lokalkostnader	176,8	174,1	168,5	-5,6
Ekonomiskt bistånd	24,0	26,9	30,8	3,9
Entreprenader	264,6	308,6	332,4	23,8
Inhyrd personal	12,3	4,2	2,0	-2,2
Övriga kostnader	79,3	82,7	82,7	-
Totalt	1 275,1	1 303,8	1 305,5	1,7
Intäkter				
Taxor och avgifter	29,7	26,1	27,8	1,7
Hysesintäkter	40,1	39,5	38,2	-1,3
Bidrag och ersättningar	18,3	20,0	22,4	2,4
Försäljningar	92,5	81,1	81,0	-0,1
Övriga intäkter	25,1	23,0	24,6	1,6
Totalt	205,7	189,7	194,0	4,3
Netto	1 069,4	1 114,1	1 111,5	2,6

Jämfört med år 2003 har kostnaderna ökat med 1,7 mnkr. Personalkostnaderna har minskat med 18,2 mnkr motsvarande 2,6 % vilket främst förklaras av minskad verksamhet inom äldreomsorgen. De ökade kostnaderna för entreprenader förklaras till stor del av stadsdelsnämndens köp av externa platser inom äldreomsorgen ökat i samband med nedläggning av verksamheter. Även inom omsorg om funktionshindrade har kostnaderna för köp av platser ökat. Kostnaderna för inhyrd personal har fortsatt att minska. Kostnader för hyror och lokaler har minskat de senaste åren vilket främst förklaras av att lokaler lämnats inom äldreomsorgen. Under 2004 har flera fristående fritidshem avvecklats och verksamheterna har flyttats in i skolorna. Kostnaderna för förskolelokaler har däremot ökat.

Utfallet av årets löneöversyn uppgick inom skolområdet till ca 3 % medan det inom förskolan var något högre ca 3,3 %. Inom äldreomsorgen uppgick utfallet till 2,2 % och inom omsorg om funktionshindrade till 1,7 %. För socialsekreterare, som det i viss mån fanns brist på, var utfallet 3,4 %.

Intäkterna har ökat med 4,3 mnkr motsvarande 2,3 %. Utvecklingen av taxor och avgifter följer vanligtvis den allmänna löneutvecklingen eftersom avgifterna oftast sätts i relation till inkomsten. Under 2004 har nämnden erhållit 2,3 mnkr i ersättning från Kompetensfonden.

Balansräkning

I nedanstående tabell redovisas stadsdelsnämndens balansräkning i boksluten för åren 2002-2004.

Mnkr	2002	2003	2004
Omsättningstillgångar			
Kundfordringar	13,2	10,7	9,2
Diverse kortfristiga fordringar	0,8	2,5	2,7
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	40,0	39,9	41,1
Likvida medel och placeringar	0,7	0,7	0,7
Summa omsättningstillgångar	54,7	53,8	53,7
Skulder och eget kapital			
Eget kapital	15,5	38,2	6,5
Kortfristiga skulder till kunder	-0,1	-0,3	-0,4
Leverantörsskulder	-42,4	-52,9	-33,6
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	-27,7	-38,8	-26,2
Summa skulder och eget kapital	-54,7	-53,8	-53,7

Balansomslutningen har minskat med 0,1 mnkr. På tillgångssidan har kundfordringarna minskat med 1,5 mnkr medan diverse kortfristiga fordringar ökat något. Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter har ökat med 1,2 mnkr.

Jämfört med bokslut 2003 har leverantörsskulden minskat med ca 19 mnkr och upplupna kostnader har minskat med 12,6 mnkr. Ökningen av upplupna kostnader förklaras främst av att det i 2003 års bokslut fanns 8,8 mnkr mer bokat för retroaktiva löner.

Förändringen av det egna kapitalet påverkas av övriga tillgångars och skulders förändring.

Upphandling

Under året har ett antal upphandlingar gjorts både för Norrmalms stadsdelsnämnd och gemensamma upphandlingar för flera eller alla stadsdelsnämnder. Av upphandlingarna kan nämnas kost till skolor och äldreboende, bemanningstjänster vid tillfälliga vakanser och företagshälsovård. Dessutom har flera förlängningar gjorts av tidigare upphandlade avtal t.ex. kolloverksamhet, parkskötsel och Vädurens äldreboende.

Avveckling/omstrukturering av lokaler

För avveckling och omstrukturering av lokaler har stadsdelsnämnden erhållit totalt 1,5 mnkr av centrala medel varav 1,3 mnkr avser avvecklingen av Nya Hemmet som slutfördes under 2004.

Nämnden har dessutom erhållit 2,1 mnkr för tomgångshyror för servicehusen Dalagatan och Riddarsporren hus B. Dessa servicehus har under 2004 omvandlats till seniorbostäder. För Dalagatan har en överenskommelse träffats med fastighetsägaren och kontraktet upphörde vid årsskiftet. För Riddarsporren har någon överenskommelse inte kunnat träffas p.g.a. att överlämnandet från AB Svenska Bostäder till den nya fastighetsägaren FB Servicehus AB försenats.

Under året har två av de lokaler avvecklats som tomställdes när den socialpsykiatriska enheten

koncentrerades till Nya Verkstan under år 2003.

Tre fritidshem har integrerats i skolornas huvudbyggnader. Av dessa har ett omvandlats till förskola och ett kommer att öppna som förskola i början av år 2005. Ytterligare ett fritidshem kommer att integreras i Johannes skola under år 2005 och en byggnad på skolgården återlämnas till fastighetsägaren, SISAB.

Den tomställda bottenvåningen i Klockhuset i Sabbatsbergsområdet har iordningställts för en ny daglig verksamhet för funktionshindrade.

Stimulansbidrag för utbyggnad av särskilda boendeformer och förskolelokaler samt ombudgeteringar

För ombyggnad av Vasens äldreboende har stadsdelsnämnden erhållit 0,6 mnkr varav 0,5 mnkr begärs ombudgeterade till 2005. Totalkostnaden för ombyggnaden beräknas uppgå till 2,2 mnkr.

Under 2004 har Norrmalms stadsdelsnämnd erhållit sammanlagt 7,8 mnkr i stimulansbidrag för utbyggnad av förskolor. Vid förskolorna på Vegagatan 4, Stora Skuggan och i Sabbatsbergsområdet kvarstår åtgärder som medför kostnader under 2005. Stadsdelsnämnden begär därför ombudgetering av 0,8 mnkr för dessa förskolor.

Resultatenheter

Norrmalms stadsdelsnämnd har under 2004 haft 22 resultatenheter varav två intraprenader. Inför år 2004 beslutades att Norrmalms gruppbofästigheter och Sabbatsbergsbyn skulle upphöra att vara resultatenheter. Vid årskiftet 2003/2004 övergick Fritidsenheten från att vara intraprenad till att vara resultatenhet. Den 1 juli 2004 upphörde Karlbergsskolans kök att vara intraprenad.

I tabellen redovisas överfört resultat från 2003, årets resultat och beräknad överföring till 2005. I bilaga redovisas uppgifterna för var och en av resultatenheterna.

Mnkr	Resultat- överföring från 2003	Resultat 2004	Resultat- överföring till 2005
Förskolor	4,8	-0,7	3,7
Skolor	5,3	-2,7	2,6
Äldreomsorg	-3,6	1,6	-0,1
Omsorg om funktions- hindrade	-1,6	-3,7	-1,1
Fritidsverksamhet	0,3	0,5	0,2
Summa	5,2	-5,0	5,3

Resultatenheten Johannes öppna hemtjänst har trots ett påtagligt förbättrat resultat jämfört med år 2003 inte helt lyckats med att täcka ingående underskott från 2003. Samråd har därför skett med finansavdelningen varvid bedömningen gjorts att enheten har goda möjligheter att under år 2005 hämta in kvarvarande underskott från 2003 och kan därför kvarstå som resultatenhet.

I verksamhetsplan för 2005 har stadsdelsnämnden beslutat att Utförarenheten inom omsorg om funktionshindrade upphör att vara resultatenhet från 2005 varför enhetens överförda underskott kommer att täckas av stadsdelsnämnden under 2005.

Uppföljning av internkontrollplanen

Norrmalms stadsdelsnämnd fastställde i december 2003 en plan för intern kontroll för Norrmalms stadsdelsförvaltning år 2004. Intern kontroll är ett vitt begrepp. Det omfattar allt från rättvisande räkenskaper till styrning och uppföljning mot uppsatta mål. Syftet med intern kontroll är att säkra en effektiv förvaltning och undgå allvarliga fel och skador. Förutom den löpande uppföljningen under året bl.a. i samband med tertialrapporter och månadsrapporter har ekonomiavdelningen särskilt följt upp den interna kontrollen inom några enheter. Denna uppföljning har koncentrerats på genomgång av rutiner som syftar till att minimera riskerna för missvisande räkenskaper, ekonomiska förluster eller försämrat förtroende för organisationen.

Särskilda uppföljningar har gjorts vid Sabbatsbergsområdets förskolor, Johannes skola, Johannes öppna hemvård, Norrmalms gruppbofästelser och Socialpsykiatriska enheten. Innan besöken har en checklista skickats ut och utifrån den har ett strukturerat samtal förts. Ekonomiavdelning också gjort vissa stickprov vad gäller fakturor samt hantering och redovisning av förskottskassor före besöket.

Vid besöken har särskilt granskats hantering av underförskottskassor, kontokort, utbetalning till uppdragstagare, hantering av boendes värdesaker och privata medel och ekonomisk kompetens på enheten.

Vid granskningarna har inga större avvikelser framkommit.

Kommunfullmäktiges uppdrag

Tillväxt Stockholm – Småföretagsdelegationens rapport med förslag till åtgärder

Stadens nämnder har fått i uppdrag att genomföra de föreslagna åtgärderna inom respektive område.

För att skapa en bredare bas gentemot näringslivet har förvaltningen ett etablerat samarbete med stadsdelens näringsliv, företagarföreningar, fastighetsägare och enskilda företagare. Stadsdelsförvaltningen har haft ett kontinuerligt samarbete och drivit olika projekt tillsammans med City i samverkan som består av aktörer från näringslivet i Stockholms city och Stockholms stad. I remissvar till olika myndigheter och förvaltningar har förvaltningen en positiv inställning till att bostäder planeras och byggs med hänsyn till olika målgrupper.

För handläggningen av olika tillståndsärenden och yttranden i planärenden har förvaltningen fastställt handläggningstiderna i de enhetsspecifika åtagandena för att därigenom säkerställa förkortade ledtider för dessa processer.

Centralt samrådsorgan mellan staden och kolonirörelsen i Stockholm

Stadsdelsnämnderna har fått i uppdrag att bilda samrådsorgan mellan staden och kolonirörelsen i Stockholm. I Norrmalms stadsdel finns inga kolonier varför uppdraget inte är aktuellt.

Motion om ”Stoppa klotret! - genomför klotterkommissionens förslag”

Stadsdelsnämnderna har fått i uppdrag att arbeta med den sociala dimensionen enligt klotterkommissionens utredning.

Det långsiktiga och förebyggande arbetet för att stoppa klotter har skett framförallt i samverkansgrupper där skola, socialtjänst, fritidsenheten och olika frivilliga organisationer medverkar. Under året har förvaltningens stadsmiljöavdelning haft ett nära samarbete med polisen, myndigheter och fastighetsägare för klottersanering och förebyggande åtgärder för att stoppa klotter.

Skolfrågor

I samband med temadebatt om skolfrågor gavs ett antal uppdrag inom verksamhetsområdet. Bedömaröverensstämmelse, mål- och resultatstyrning, barns och elevers inflytande samt överlämning mellan olika skolformer är några av de utvecklingsområden som Norrmalms förskolor och grundskolor kommer att arbeta med under 2005. Dessa utvecklingsområden beskrivs närmare i stadsdelsförvaltningens kvalitetsredovisning.

Stadsdelsnämnder och utbildningsnämnden har fått i uppdrag att ge kompetensutveckling och genomföra samverkansinsatser samt utveckla metoder för bedömaröverensstämmelse.

- Norrmalms skolor kommer att från 2005 ingå i stadens kompetensutvecklingsprojekt som syftar till att skapa bättre bedömaröverensstämmelse inom staden, stadsdelen och den egna skolan.

Stadsdelsnämnder och utbildningsnämnden har fått i uppdrag att ge kompetensutveckling kring styrdokument samt mål- och resultatstyrning.

- Skolorna har kommit en bit på väg att utveckla olika modeller för att kunna följa och förbättra elevernas kunskapsutveckling men ska under 2005 utveckla resultatuppföljningen ytterligare. Samtliga skolor har deltagit i stadens REP-projekt som syftar till kunskap om mål- och resultatstyrning av skolan. Måldiskussioner sker till viss del i skolorna men även detta område behöver utvecklas.

Stadsdelsnämnder och utbildningsnämnden har fått i uppdrag att utveckla metoder och fora för inflytande för barn och elever.

- Skolorna har under en längre period arbetat med att hitta former för elevernas inflytande utöver den egna lär- och arbetssituationen. Elevernas och också barns inflytande kommer att utvecklas under 2005.

Stadsdelsnämnder och utbildningsnämnden har fått i uppdrag att utveckla metoder för överlämning mellan olika skolformer.

- Stadsdelsförvaltningen har sedan några år en handlingsplan för övergången mellan förskola och förskoleklass men i dagsläget följer inte alla enheter planen utan detta är ett område som kommer att utvecklas under 2005.